

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Zdeňka Szeligová

**Obraz Indiána v díle Fritze Steubena
Tekumseh**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Martin Heřmanský

Praha 2012

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 18.5.2012

.....

podpis

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu své bakalářské práce Mgr. Martinu Heřmanskému za jeho odbornou pomoc, cenné připomínky a rady.

Práci bych ráda věnovala svému partnerovi, bez jehož trpělivosti a podpory by nikdy nemohla vzniknout.

Obsah:

1. Úvod	5
2. Teoretické vymezení obrazu.....	7
2.1. Obecné vymezení obrazu.....	7
2.2. Obrazy Indiánů	8
3. Metodologie.....	10
3.1. Výzkumné otázky	10
3.2. Výzkumná strategie	10
3.3. Analytické postupy	10
3.4. Hodnocení kvality výzkumu.....	11
3.5. Etické otázky společenského výzkumu	11
4. Kritika pramenů	13
5. Obrazy Indiánů v díle Tekumseh.....	15
5.1. Indián jako vzor ušlechtilosti.....	15
5.1.1. Indián ušlechtilého vzhledu	20
5.2. Indián podceňovaný Euro-američany	23
5.3. Indián jako bojovník.....	26
5.4. Indián jako přítel.....	30
5.5. Indián spravedlivě se mstící	33
5.6. Indián jako oběť kolonistů.....	36
5.7. Indián jako mistr sebeovládání	40
5.8. Indián jako součást přírody.....	43
5.9. Indián věřící.....	45
6. Závěr.....	47
Seznam pramenů a literatury	51

1. Úvod

Žádná jiná etnická skupina si nevytrpěla takové zkreslování kulturní identity jako američtí Indiáni. Zkreslené obrazy indiánské kultury můžeme nalézt všude – ve školních učebnicích, filmech, knihách, reklamách atd. Stereotypy nejsou stálé, mění se během času a místa od těch extrémně pejorativních po nepřirozeně idealistické, od znázornění Indiánů jako necivilizovaných mužů a půvabných žen divošek, po Indiány jako ochránce životního prostředí nebo nevzdělané alkoholiky uzavřené v rezervacích. Každý má pak jinou představu o tom, jak by měl Indián vypadat. Jedním z příkladů je vysoký muž červenohnědé pleti, s vlasy spletenými do copu, oblečený do jelenice a mokasín a ozdobený čelenkou. Indiáni jsou zobrazováni buď jako špatní nebo jako dobří (podle toho, co je zrovna „v kurzu“), ale nic mezi tím. Ať tak či tak, určitě ale nejde obraz skutečných lidí, jak se pokusím prokázat dále.

Předkládaná práce se snaží ukázat, jak je zobrazován Indián v díle Tekumseh¹. Jedná se o dobrodružnou románovou tetralogii německého autora Fritze Steubena (Steuben, 1985a, 1985b, 1986, 1987). Tekumseh patří k největším postavám indiánských dějin, k nejproslulejším bojovníkům za jednotu a svobodu indiánských kmenů při dobývání Kentucky osadníky. Byl to skvělý stratég, chytrý velitel, rozený řečník, který odmítal mučení zajatců a údajně byl dle evropských standardů velmi pohledný. (Mihesuah, 2004, str. 50-51) O jeho životě (1768-1813), jeho družích i protivnících, loveckých i válečných výpravách, o jeho úspěších i neúspěších vypráví autor na základě studia dobových historických i národopisných pramenů.

Toto dílo jsem si vybrala proto, že je jedním z mála přeložených u nás a po Vinnetouovi Karla Maye nejznámější, ovšem narozdíl od Vinnetoua není fiktivní. Autor si velmi zakládal na tom, že se jeho romány opírají o historická fakta. Znalost historických a národopisných materiálů mu umožnila podat zajímavé vyličení všedních dní v indiánských vesnicích a na válečných výpravách na pozadí epického příběhu Tekumsehova života. Reprezentuje zde však realitu na základě předporozumění o kultuře, se kterou nemá zkušenost. Cílem této práce je ukázat, jak se jí snaží reprezentovat a zpřítomnit.

Práce je rozdělena do sedmi částí. V úvodu představuji téma výzkumného projektu, v druhé kapitole vymezuji pojem obraz a teoretické zakotvení práce, v metodologické části

---

¹ V rámci tohoto díla se přidržuji českého přepisu osobních jmen i názvů kmenů. (Salzmann, 1972)

je prostor pro výzkumné otázky, výzkumnou strategii, analytické postupy, hodnocení kvality výzkumu a etické otázky, čtvrtá část popisuje provedenou kritiku pramenů, pátá je věnována devíti obrazům Indiána a šestá nabízí závěrečné shrnutí.

Citované pasáže z pramenů vzhledem k jejich četnosti neodděluji od ostatního textu, aby nedocházelo k přílišné roztříštěnosti. Termín Indián píší s velkým počátečním písmenem, jelikož Indiána vnímám spíše jako příslušníka skupiny národů (jako například Evropan) než jako příslušníka určité antropologické skupiny či rasy (jako například běloch). (Salzmann, 1991) Rovněž tak text lépe koresponduje s nabízenými ukázkami, kde je vždy Indián psán s velkým písmenem.

Je s podivem, že je tento termín přijímán, přestože byl původně určen Kolumbem k označení obyvatel Indie. Indiánům ale nezáleží tolik na kolektivním pojmenování, jako spíše na kmenové či národní identitě. Mohou být nazýváni Indiáni nebo původní obyvatelé Ameriky, ale jsou to ve skutečnosti Oneidové, Kiowové, Čerokijové atd. Používání kolektivního pojmenování pro Indiány se příliš neliší od užívání výrazu „Evropan“ tam, kde by bylo vhodnější říci „Němec“. (Stedman, 1982) Pro můj výzkum ovšem termín Indián postačí a ani není možné vyjmenovávat a rozlišovat všechny kmeny.

2. Teoretické vymezení obrazu

2.1. Obecné vymezení obrazu

Tomáš Rataj (Rataj, 2002, str. 12) píše, že obraz vzniká jako typický produkt lidské komunikace – sdělování a zpracování informace. Jedná se o dojem vytvářený o určitém jevu – konkrétním člověku, skupině, etniku, zemi, události apod. Klasickým příkladem je obraz určitého národa v očích jiného národa. Zpravidla palčivý dopad mívají obrazy národů sousedních, v nichž se odrážejí složitosti vzájemného soužití. Existence a intenzita obrazu cizího národa však nemusí odpovídat míře skutečných kontaktů, spíše závisí na míře a tendenci informací o nich.

Obraz se podle Evy Krekovičové (Krekovičová, 2001; 2005, str. 7-18) utváří na základě vztahu mezi autoobrazem (obrazem sebe a „my“) a heteroobrazem (konstruktem „oni“, jiní), který může být založený jak na reálných faktech, tak může vycházet z fikce. Podmínkou je však odlišnost a vzájemné porovnávání. Etnické auto- a heteroobrazy vystupují často jako zástupné. Jejich kořeny vychází ze sociálních, konfesijních a kulturních rozdílů.

Důležitým prvkem vytváření auto- a heteroobrazů je hierarchizace (vznikají na základě porovnání někoho s někým stojícím v hierarchii výš nebo níž). V procesu utváření obrazu „svého“ a „jiného“ se přenášejí individuální vlastnosti na všechny příslušníky dané skupiny, dochází k zevšeobecnění. Obrazy mají sklon k ambivalentnosti (vychýlení se k negativnímu nebo pozitivnímu pólu), v čemž hraje úlohu neznalost „druhých“, pocit ohrožení nebo prostorová blízkost. Klíčovou úlohu plní rovněž masmédiá a školní učebnice.

Termín obraz („imago typ“) je nadřazený pojmu stereotyp, protože označuje komplexnější pohled. Práce s obrazem umožňuje mimo jiné hovořit o různé míře stereotypizace obrazů. Termín stereotyp na rozdíl od obrazu umožňuje ostřejší bodové soustředění se na sledovaný kulturní kód paměti viděný z jiné „obrazové“ perspektivy.

Stereotyp je negativní nebo pozitivní úsudek spojený s přesvědčením. Jeho původ je sociální, přenáší se na jednotlivce jako výraz veřejného mínění i navzdory osobním zkušenostem. Odporuje faktům reality, po dlouhá období je velmi stabilní a je odolný vůči falzifikaci (logickým argumentům).

Výzkum národních/etnických stereotypů s sebou přináší dvě extrémní úskalí: na jedné straně neschopnost vymanit se z deskriptivnosti (kdy výzkumník opisuje realie bez snahy o širší zevšeobecnění a interpretaci) nebo naopak tendence k přílišným spekulacím odtrhnutým od reálné skutečnosti (kdy se výzkumník nechá unášet fantazií a vytváří konstrukty, které nejsou dostatečně argumentačně podložené, věrohodné).

Edward W. Said (Said, 2008, str. 11-40) uvádí, že na národy kolem nás pohlížíme velmi zkresleně, čím vzdálenější jsou, tím jsou zkreslenější. Vytváříme si umělé obrazy, které mají mnohdy se skutečností pramálo společného. Vytváříme je totiž v našich evropských představách a podle našich evropských měřítek. Často hrozivá jinakost je tak transformována do podoby poměrně důvěrně známé. Účinek těchto reprezentací pak závisí na institucích, tradicích, konvencích a obecně přijatých dorozumívacích kódech. To, co nás definuje v protikladu k nim, je myšlenka nadřazeného postavení, což do značné míry vypovídá spíše o našem světě než o jejich. Když tedy hovoříme o obrazu, hovoříme o reprezentaci skutečnosti, ne skutečnosti samotné.

2.2. Obrazy Indiánů

Raymond William Stedman (Stedman, 1982) ve své knize *Shadows of the Indian* ukazuje, jak jsou Indiáni zobrazováni v knihách, filmech a reklamách, upozorňuje na stereotypy a uvádí na pravou míru mylné představy o amerických Indiánech – od krvežíznivých, krutých a neúprosných válečníků, opilců a násilníků po ušlechtilé divochy. Jeho dílo mi posloužilo jako zástupce amerického obrazu Indiána, ke kterému jsem obraz v díle Tekumseh vztahovala.

Pochopení populárního obrazu je důležité, avšak nejen kvůli náhledu na Indiány, který poskytuje, ale také kvůli náhledu na společnost, která tento obraz vytvořila. Sdělujeme nám mnoho o euro-amerických² myšlenkách a ideálech a o evropské a americké literatuře, umění, vědě, filosofii, divadle a filmu, a také to, že každá generace si přetvořila Indiána k obrazu svému. Stal se zrcadlem a reflexí specifické euro-americké neurozy té které doby. Historické představy Euro-američanů o Indiánech měly jen velmi málo či vůbec nic společného se skutečným životem Indiánů. Indiáni nevybledli ani nezemřeli, stále probíhá střet mezi euro-americkou představou o Indiánech a jejich realitou. Nechovají se totiž způsobem, jaký euro-americká společnost Indiánům určila. Je tedy těžké si představit

---

² Zvolila jsem termín Euro-američan/euro-americký namísto rasově zabarveného označení běloch/bělošský, to ponechávám jen v případě přímých citací.

Indiány, kteří se ztotožňují s původními kulturními a kmenovými hodnotami, jako úspěšné podnikatele, doktory, právníky a vládní úředníky. (Strickland, 1982)

Devon A. Mihesuah (Mihesuah, 2004) jakožto příslušnice kmene Choctaw a profesorka historie podává ve své knize *American Indians: stereotypes & realities* rovněž řadu stereotypů, které se však snaží vyvracet na základě přímé znalosti Indiánů. Podává tedy informace „druhé strany“. Poskytuje cenný vhled do rasové identity a kulturních útrap amerických Indiánů. Konfrontuje chybné znázorňování a negativní obrazy Indiánů v literatuře. Pomůže nám pochopit, jací Indiáni skutečně jsou.

Zobrazování Indiána v americké literatuře je jiné než zobrazování německými autory. Americký pohled na Indiány je spíše negativní (viz Stedman, 1982), zatímco evropský je pozitivní. V Německu má zájem o severoamerické Indiány dlouhou tradici (např. Vinnetou Karla Maye, který měl značný vliv na celou Evropu) a pozitivní přístup se projevuje i v euroindiánském hnutí, které se dá chápat jako skupina lidí, kteří se ve svém volném čase věnují studiu a imitaci života severoamerických Indiánů. (Pecl, 2009)

Obnáší to výrobu kostýmů, pořádání obřadů na veřejnosti (obvykle se zpěvem a tancem, ale i vrhání nožem či tomahavkem nebo lukostřelbou) apod. Jedná se převážně o mužskou záležitost. Většina účastníků pohlíží na život Indiánů romanticky, často zdůrazňují spiritualitu jejich identifikace s Indiány a uchovávají si zidealizovaný pohled na severoamerické Indiány. Zastávají názor, že Evropané ztratili schopnost žít v harmonii s přírodou, jako to dokázali Indiáni, a snaží se ji opět nalézt. (Taylor, 1988) Podle těchto sympatizantů Indiáni byli a jsou štedří, spjatí s přírodou, ušlechtilí divoši s ryzím srdcem, ale také pasivní oběti nájezdů Evropanů neschopní se sami bránit. Jsou pak zklamaní, když zjistí, že jejich idealizovaný hrdina nežije přesně podle vylíčení z románů. (Mihesuah, 2004, str.12)

Mým záměrem bylo zjistit, jak se toto pozitivní pohlížení na Indiány projevilo v díle Fritze Steubena Tekumseh. Dalo se totiž předpokládat, že autor zobrazil Indiána jako ideál, hrdinu a vzor.

3. Metodologie

3.1. Výzkumné otázky

Ve svém výzkumu jsem se zabývala centrální výzkumnou otázkou: Jak je zobrazován Indián v knize Tekumseh? S tím se pojí doplňkové výzkumné otázky: Jaké jsou používané prvky pro jeho zobrazení? V jakém kontextu je zobrazován? Jak se liší od Indiána zobrazovaného americkou popkulturovou (obrazu předkládaného Stedmanem)?

3.2. Výzkumná strategie

Práce byla zpracována metodou kvalitativního výzkumu, protože mě zajímal význam skrytý za textem. Cílem kvalitativní metody je zjistit pokud možno veškeré jevy, které se vyskytují ve spojitosti se zkoumaným problémem (tedy obrazem Indiána v díle Tekumseh), a tyto jevy pak interpretovat, tzn. nalézat nějaké struktury, vazby a pravidelnosti. Jedná se o induktivní postup (od konkrétního k obecnému). (Novotná, 2009a)

V případě kvalitativní obsahové analýzy jsem nesbírala data, ale pracovala se sekundárními prameny (tzv. nevтіravé techniky). (Novotná, 2009b) Sekundární prameny jsou takové, které nebyly vytvořeny za účelem výzkumu (které jsem nevytvořila sama). V mém případě písemné literární prameny.

3.3. Analytické postupy

Vhodným analytickým a interpretačním postupem bylo kódování (založené na rozčlenění textu na segmenty a na další manipulaci s nimi). V mém případě šlo o kombinaci otevřeného a uzavřeného kódování, tedy kombinaci kódů vytvořených induktivně i deduktivně. Vyšla jsem z kategorií definovaných Stedmanem a ty jsem postupně rozšiřovala o další kódy vytvořené na základě textu samotného.

Současně jsem prováděla tři základní navzájem provázané postupy: segmentaci (rozčlenění textu na jednotky analýzy), kódování (popis, roztřídění a zestručnění dat) a poznámkování (zapisování poznámek, úvah a předběžných vysvětlení o datovém

materiálu). Těmito poznámkami jsem okomentovala vytvořené kódy a předběžně interpretovala analyzovaná data. (Heřmanský, 2009)

Vytvořila jsem tak tři typy kódů: popisné, které vypovídaly o tom, o čem hovoří daná pasáž. Dále interpretativní, kterými jsem vysvětlila, co říká daná pasáž (o čem vypovídá a jak chápu danou pasáž já), a strukturní (abstraktnější kódy), které sdružují interpretativní a popisné kódy. Ty mi umožnily identifikaci opakujících se témat, vzorců, pravidel, vůdčích motivů apod. (Miles a Huberman, 1994)

3.4. Hodnocení kvality výzkumu

Pro kvalitativní strategii je charakteristická relativně nízká reliabilita (spolehlivost - při opakování tudíž nedochází vždy ke shodným výsledkům) a vysoká validita (platnost - jasné určení cílů a postupů projektu a jejich průběžná evaluace). (Novotná, 2009c)

Kvalita mého výzkumu tedy závisela v prvním kroku na dobrém provedení kritiky pramene. Dále jsem musela k práci přistupovat reflexivně (uvědomovat si kroky, které jsem prováděla) a snažit se o co největší transparentnost (musela jsem co nejdetailněji popsat analytické postupy).

Bylo nutné se rovněž odpoutat od sympatií, které mě k Indiánům vážou, a být co nejvíce objektivní, vyvarovat se desinterpretací a zaujetí původními závěry. Není to snadný úkol, protože žádný výzkumník se nemůže zcela vyvarovat subjektivní analýzy, ale bylo mou povinností se o to pokusit.

3.5. Etické otázky společenskovedního výzkumu

Záruka, že data z výzkumu jsou správná, je předpoklad nejen vědecký, ale i etický, proto jsem musela zabezpečit přesnost, správnost a integritu svého výzkumného produktu. Musela jsem se vyvarovat případného vykonstruování lži, chyb a přehlédnutí v analýze materiálů, problémů s citacemi, plagiátorství, vymyšlených a daty nepodložených interpretací apod. (Ezzedine, 2009)

Při práci s „cizími“ daty jsem musela dbát všech etických standardů, především dodržovat publikační etiku (citace tvůrce i správce dat). Intelektuální vlastnictví v ČR je chráněno autorským zákonem č. 121/2000 Sb., který stanovuje, v jakých případech je možné použít výňatky z cizích děl, zároveň zdůrazňuje, že je autor práce povinen dodržovat citační etiku. Podle tohoto zákona jsem měla povinnost zveřejnit veškeré

informační prameny, které byly pro danou práci použity. Citace musím mít tak přehledné a přesné, aby bylo možné odkazovaný pramen vždy identifikovat.

4. Kritika pramenů

Jak již bylo řečeno, pro kvalitu mého výzkumu bylo nezbytné provést kritiku pramenů (popis pramenů s ohledem na autora, adresáta, dobu vzniku, důvod vzniku/motivace, věrohodnost, úplnost, obsah a překlad). Je to zároveň první krok analýzy. Alan Bryman uvádí sadu otázek, které si výzkumník musí položit o textu, jako například: Kdo text vytvořil? Proč byl vytvořen? Je typický svého druhu? Byl autor kompetentní k psaní o daném tématu? Je materiál původní? Je význam textu jasný? Je text prost chyb a zkreslení? atp. Kritérii jsou tedy pravost, důvěryhodnost, reprezentativnost a význam. (Bryman, 2008)

Jak jsem již zmínila v úvodu, mými analyzovanými prameny byly čtyři díly dobrodružného románu *Tekumseh* od německého autora Fritze Steubena (vlastním jménem Erhard Wittek, 1898 – 1981). Autor se narodil ve městě Wągrowiec v tehdejší Prusku a účastnil se první světové války. Po válce začínal jako prodejce knížek a nejprve psal válečné romány založené na osobních zkušenostech. Od roku 1929 do roku 1952 pak publikoval pod pseudonymem Fritz Steuben příběhy o amerických Indiánech. Stěžejním dílem je 8 svazků o šónijském³ náčelníkovi Tekumsehovi z třicátých let minulého století. Psal pod vlivem německého národního socialismu a Tekumseha vyobrazil téměř jako nadlidského vůdce. Jelikož se jedná o dobrodružný román, byl původně zacílen na široké spektrum dospělých čtenářů. Dnes se však primárně řadí do kategorie literatury pro děti a mládež (Provazník, 2006, str. 11) a vzhledem k náplni sestávající převážně z bitev je určen spíše chlapcům. Dílo se dá považovat za typické svého druhu (v rámci dobrodružných románů), avšak je narozdíl od známějšího *Vinnetoua* Karla Maye charakteristické tím, že se opírá o skutečné postavy a studium dobových pramenů. Pakliže se tedy autor zabýval shromažďováním historických a národopisných materiálů, lze předpokládat, že byl do jisté míry kompetentní k psaní o daném tématu. Jelikož se však nejedná o odbornou literaturu, nýbrž o beletrii, jeví se otázka pravosti informací jako nepodstatná. Po druhé světové válce došlo zásluhou Niny Schindler k odstranění ideologického zabarvení díla a to se dodnes úspěšně prodává.

Materiál, který jsem zkoumala, není původní. Zvolila jsem český překlad a to jeho druhé vydání z let 1985-87, protože je nejsnáze dostupné čtenářům. Každý díl obsahuje po

---

³ Český přepis kmene Shawnee. (Salzmann, 1972)

dvou původních Steubenových částech a všechny byly přeloženy Antonínem Tejnorem. Jelikož se jedná o překlad, vyvstává zde otázka možného zkreslení původního významu v němčině. Ovšem i kdyby k určitému zkreslení došlo, bylo by jistě natolik minimální, že by nemohlo nijak výrazně ovlivnit celkový obraz. Zarážející jsou pouze přepisy jmen a názvů kmenů. Například kmen Shawnee Tejnor přeložil jako Šavani, jelikož nejspíš vycházel z německého označení Die Schawanos. Patřilo by se však přidržit se u nás zavedeného přepisu Šóniové. (Salzmann, 1972) Není ovšem předmětem mé práce zkoumat překlad, stejně jako není mým záměrem porovnávat román s realitou, abych zjistila, nakolik dodržel autor své tvrzení, že se dílo zakládá na skutečnosti. Mým záměrem je pouze zjistit, jaký obraz je podáván čtenáři. Pro tento účel je význam zkoumaného textu zcela jasný a případné chyby a zkreslení jsou irelevantní.

Zbývá zde ještě pro lepší představu nastínit stručný děj. Vypráví příběh života charismatického šónijského náčelníka Tekumseha (1768-1813), vynikajícího řečníka a стратега, který se snažil zabránit pronikání osadníků na západ při kolonizaci Kentucky. Vytvořil unii indiánských kmenů, s níž se postavil na úspěšný odpor (tzv. Tekumsehova válka). Na čas se mu podařilo expanzi osadníků zcela zastavit a porazit jejich milici a menší vojenské jednotky v sérii bitev, nicméně americká armáda nakonec během jeho nepřítomnosti napadla jeho hlavní síly u Tippecanoe a jeho bratr „prorok“ Ten-skva-ta-va dokázal během několika hodin zničit dílo, které Tekumseh budoval desetiletí, když nechal své muže vykrváčet při opakovaných frontálních útocích na nepřítele. Tekumseh byl poté nucen válku omezit, ale brzy obnovil boje jakožto spojenec Angličanů v Anglo-americké válce. Toto spojení je velmi pozoruhodnou záležitostí. (Sayre, 2005, str. 269) Bojoval po boku britského generála Isaaca Brocka, s nímž v roce 1812 dobyl Detroit. Britové mu propůjčili hodnost generála britské armády. Padl v bitvě na řece Temži 5. října 1813. Po jeho smrti se zbytky jeho indiánské koalice rozpadly.

5. Obrazy Indiánů v díle Tekumseh

5.1. Indián jako vzor ušlechtilosti

Nejčastěji zmiňovaným obrazem je Indián jako vzor ušlechtilosti. Úmyslně jsem nezvolila spojení ušlechtilý divoch, které používá Stedman (Stedman, 1982). Nejedná se ani o divocha žijícího v přírodním „zvířecím“ stavu, jak ho popisuje Rousseau. (Rousseau, 1978, str. 55-87). Steuben zde pojem divoch užívá jen ironicky. „Protože to byli jen ‚divocí Indiáni‘, a ne ‚civilizovaní běloši‘, dodržovali své ujednání.“ (Steuben, 1985a, str. 54) Chce tím ukázat, že Indiány za divochy nepovažuje.

Naopak předkládá Indiána jako morálně vyspělejšího a mnohem ušlechtilejšího a civilizovanějšího, než jsou Euro-američané. Je zobrazován jako hrdý, chytrý, statečný, čestný a především mírumilovný. V celém díle je patrné vymezování Indiánů vůči Euro-američanům, ze kterého Indiáni převážně vycházejí jako vítězové, zatímco Euro-američané jsou (až na pár výjimek) ukazováni jen v tom nejhorším světle – jako lháři, podvodníci, vykořisťovatelé a vrazi.

Mírumilovní Indiáni „...chtějí žít se svými bílými bratry v míru. Chtějí žít ve své zemi a bílí muži ať žijí také ve své zemi v míru, i když tuto zemi uloupili.“ (tamtéž, str. 64) Autor tvrdí, že Indián nikdy nevyzývá k pozvednutí zbraní proti hraničářům, dokud je Euro-američané sami nenapadnou (Steuben, 1986, str. 193) „...Indiáni jsou šťastní, když se nemusí bojovat; i jejich bojovníci si oddechnou, když místo aby došlo k úpornému boji, místo aby tekla krev z ran, místo aby se ozývalo sténání raněných, se nepřítel raději vzdá.“ (tamtéž, str. 288) Raději se pokoří, aby zachovali mír a budou se pokojně dohadovat, než aby bojovali. (tamtéž, str. 71-72) Na znamení míru vždy předpažují prázdné ruce dlaněmi vzhůru, čímž ukazují, že v nich nemají žádné zbraně.

Ušlechtilý „rudoch“ (Označení rudoch by mohlo být chápáno jako hanlivé, protože dle Miheusuah (Miheusuah, 2004, str. 119) žádný Indián nikdy neměl ani nemá rudou kůži. Ovšem Steuben tím Indiány nijak neznevažuje, nepoužívá tento výraz s tradičním pejorativním zabarvením, ale jako běžné neutrální označení Indiána.) je dle autora především lidský, což se projevuje mimo jiné tím, že nikoho **nemučí**, ale naopak chrání. „Všude tam, kde velí Tekumseh, jsou ženy, děti i všichni zajatci v bezpečí před jeho tomahavkem.“ (Steuben, 1986, str. 282) „...žádné ženě, žádnému dítěti nedovolil ublížit, žádnému muži, který se vzdal, se nesměl zkrivit ani vlas na hlavě. Počínal si vůči

bělochům stokrát lidštěji, než se oni chovali k Indiánům.“ (Steuben, 1987, str. 199) Projevuje se i dobrá vůle k zajatcům. „Jestliže bílí muži slíbí, že neopustí bez dovolení tuto místnost, sejmem jim pouta. (...) Požádáte-li o dovolení, můžete se procházet i po vesnici, ale jen každý zvlášť.“ (Steuben, 1985a, str. 58)

S odporem k mučení souvisí i specificky **odmítavý postoj ke skalpování** nepřátel. Jedná se o aspekt typický zvláště pro Tekumseha a jeho nejbližší, tudíž se nedá zcela zobecnit na všechny Indiány, ale jelikož měl i na ostatní poměrně velký vliv, rozšířil se tento zvyk na nezanedbatelnou část Indiánů. Autor tento prvek prezentuje jako velmi podstatný. „Všechny skalpy, které až dosud jako téměř všichni příslušníci jeho kmene bral přemoženým nepřátelům, hodil do ohně a už nikdy pak žádného nepřítele neskalpoval.“ (tamtéž, str. 176) „...nenesl v ruce skalp, protože si (...) tento krvavý, nedůstojný zvyk ošklivil.“ (Steuben, 1985b, str. 315) „...zavrhoval brát zabitým nepřátelům skalpy a zavěšovat si ty příšerné trofeje k opaskům nebo je nosit na legginách. Tekumseh pohrdal tímto barbarským zvykem, o němž nadto ještě věděl, že jej mezi algonkinské a siouxske kmény zavedli bílí hraničáři.“ (Steuben, 1987, str. 64-65) I podle Mihesuah lze skalpování nalézt už v antickém Řecku. Tvrdí, že do Ameriky ho zavedli Holanďané, kteří nabízeli odměny za hlavy indiánských mužů, žen a dětí. Přepravování hlav v pytlích však bylo nepohodlné a obtížné, takže se nakonec začaly brát jen skalpy.⁴ (Mihesuah, 2004, str. 50)

Dalším prvkem ušlechtilého Indiána je **skromnost**. „Tekumsehova slova byla slova člověka, který nemá zapotřebí se vychloubat a sám sebe vynášet.“ (Steuben, 1985b, str. 200) „Tekumsehovi přece nešlo o osobní slávu a uznání, šlo mu jen a jen o záchranu bratrů.“ (Steuben, 1986, str. 57) Rovněž je zobrazován jako **úctyhodný**. „Nezlomná oddanost a úcta, kterou Tekumsehovi prokazují jeho přívrženci, je obdivuhodná a víc než cokoli jiného dokazuje, že jsme tu narazili na génia, jaký se objevuje jednou za čas, aby rozpoutal revoluci a zvrátil dosavadní řády.“ (tamtéž, str. 144-145) „...byl chloubou všech Zrozenců země⁵, jehož jméno se vyslovovalo s ostychem a obdivem...“ (tamtéž, str. 204) Autor dokonce poukazuje na to, že Indián díky svým schopnostem a vlastnostem získává obdiv některých Euro-američanů. „Můj mladý bratr je právem chloubou Šavanů (sic!). Děkuji ti, Tekumsehu, žes mi ukázal, jak má jednat ušlechtilý člověk.“ (Steuben, 1985b, str. 143) „Znamená-li slovo ‚civilizovaný‘ totéž co ‚slušný, čestný, pilný‘, označuje-li člověka, který dodržuje slovo, ochraňuje slabé, pečuje o nemocné, sytí hladové (...) pak

⁴ To se však jeví jako dosti jednostranný pohled na problematiku. Například Axtell a Sturtevant podávají ve své studii řadu dokladů o tom, že skalpování je předkolumbovská indiánská praktika. (Axtell a Sturtevant, 1980, str. 451-472)

⁵ Dle autora se tak označují sami Indiáni, aby vyzdvihli své spojení s přírodou a bohem, kterého v ní spatřují.

jsou jediní civilizovaní lidé v téhle zemi právě Indiáni.“ (Steuben, 1986, str. 104) „Věřím, že neexistuje bystřejší muž než on, rytířtější bojovník než on. Získal si obdiv každého, s kým se setkal.“ (Steuben, 1987, str. 276) Podstatnými prvky jsou také **bystrost a skvělá paměť, hrdost a vznešenost**. Autor popisuje Indiána jako vládce lesů a prérií, který je důstojnější než sám prezident Spojených států. (Steuben, 1986, str. 245)

Především je však **čestný a důvěřivý**, na což v podstatě nejvíc doplácí. Je zde poukázáno na to, že Indián je narozdíl od Euro-američana odhodlán dodržovat smlouvy a žít s ním v míru a přátelství. (Steuben, 1987, str. 275) Bohužel Indián předpokládá stejnou snahu i od Euro-američanů a nepočítá od nich s žádnou zákeřností. „Šavan (sic!) věřil tak, jako obvykle věří kterýkoli indiánský náčelník rovnocennému nepříteli z některého jiného kmene. Uvěřil, že běloch dodrží to, co indiánští bojovníci dodržovali i tehdy, když spolu válčili na život a na smrt. A přece právě tento muž Tekumseha obelhal, zradil a podvedl, jako se vzájemně podvádějí préríjní kojoti, ale nikdy ne muži, kteří nosí tomahavk.“ (Steuben, 1986, str. 259) „Přes všechnu svou trpkou zkušenost se přece jen Šavan (sic!) dost nepoučil o tom, jak běloši vedou války.“ (tamtéž, str. 139)

Dále se můžeme dočíst, že Indián dodržuje nejen smlouvy, ale každé slovo, které dá. Zakládá si na své poctivosti. „...zaručí-li náčelník člověku bezpečnost, pak svůj slib jistě dodrží.“ (Steuben, 1985a, str. 89) „Se zarytou neústupností dodržoval svůj slib. (...) Nikdo nesmí říkat, že vrchní náčelník Dakotů má rozeklaný jazyk.“ (Steuben, 1987, str. 261) „V jeho ústech není faleš, co slíbí, to dodrží.“ (Steuben, 1985a, str. 132) A opět dochází ke srovnávání s Euro-američany, ze kterého Indiáni vychází lépe. „Cornstalk drží slovo, má jen jeden jazyk, a ne tisíc jazyků jako bledé tváře.“ (tamtéž, str. 221) Autor uvádí i jedno šónijské přísloví, kterým podporuje toto tvrzení. Říká se v něm: Co je kmeni platný muž, který večer už neví, co ráno slíbil? (Steuben, 1985b, str. 131) Případné porušení slibu je hanbou nejen pro dotyčného, ale pro celý kmen. A tato hanba musí být smyta spravedlivým trestem, kterým může být až vypovězení z kmene. Pro čest je Indián schopný dokonce obětovat i svůj život. „Čest vašeho lidu je cennější než váš život. Slíbíte-li někdy něco, i kdyby to bylo tomu nejhoršímu nepříteli, musíte svůj slib dodržet, ať se děje cokoli. Ne kvůli nepříteli nebo kvůli příteli, ale proto, že jste to slíbili. Mužovu čest tvoří dané slovo.“ (tamtéž, str. 141-142)

Protože je pro Indiány důvěra tak důležitá, pohrdají všemi lháři. „Ujišťování o věrnosti a přátelství, které měli běloši v ústech pokaždé, kdykoli od Indiánů něco

požadovali, se těmto dětem přírody⁶ protivilo. Jakmile to bylo jen trochu možné, měli na jazyku jen to, co na srdci. Jestliže to nešlo, pak raději mlčeli.“ (tamtéž, str. 155) Nejhorší je pak lež z nouze, protože je diktována strachem. (Steuben, 1986, str. 105-106)

Tím se dostáváme k další vlastnosti, které si Indiáni velmi cení. Je to **odvaha**. „Tekumseh neví, co je strach. Ještě nikdy neukázal nepřátelům záda!“ (Steuben, 1985a, str. 27) „Šavan (sic!) však vůbec nemyslel na útěk ani na záchranu. Napnul luk a vystřelil, i když věděl, že to bude jeho jistá smrt.“ (Steuben, 1985b, str. 249) „Viděli, že teď (...) mají Miči malsové [běloši] čtyřnásobnou až pětinasobnou početní převahu. A přece neustoupili...“ (Steuben, 1987, str. 272) Nebojí se zemřít v boji, považují to dokonce za poctu. „Jsou to bojovníci a chtějí zemřít jako bojovníci, a ne jako bobři v pastích bílých lovců.“ (Steuben, 1985a, str. 28) „Bylo by krásné zemřít teď, zemřít pod kopími čestných protivníků.“ (Steuben, 1986, str. 172) „Jsme připraveni bránit svou zemi, a bude-li to Manitouova vůle, ať naše kosti odpočívají tady, v této naší půdě.“ (Steuben, 1987, str. 260)

Samozřejmě pociťují strach jako každá bytost s pudem sebezáchovy, ale autor vyzdvihuje to, že důležité je tento strach překonat. „Nikdo nemohl nahlédnout do jeho srdce, nikdo netušil, jak to srdce buší a svírá se, jak ho strach drží ve svých spárech (...) Avšak i kdyby to byli postřehli, bylo by to připadalo těmto ostříleným lovcům ještě obdivuhodnější.“ (tamtéž, str. 39) „Jeho vůle však byla silnější než úzkost v duši, byla i silnější než tělo, které se třásl hrůzou jako osika.“ (Steuben, 1986, str. 160)

Autor se snaží dostat jisté objektivitě a ukázat i odvrácenou stranu mince, totiž to, že i mezi Indiány se najdou zbabělci, lidé záštiplní a žárliví nebo ješitní a falešní, ale jedná se jen o ojedinělé případy, které můžeme považovat za výjimku potvrzující pravidlo. „Ten-skva-ta-va, který si říkal Syn Manitouův, je zbabělec, lhář a podvodník.“ (tamtéž, str. 171) „Na nízkém pahorku nedaleko bojiště seděl Ten-skva-ta-va, třásl se strachy a zpíval kouzelnické zpěvy...“ (tamtéž, str. 187) „...ne všichni si dokázali přiznat, že žárlí na vzrůstající Tekumsehovu slávu, že závidí Šavanovi (sic!)...“ (tamtéž, str. 71)

Indiáni také vynikají v ušlechtilé **schopnosti řečnění**, na které si dle autora velice zakládají. „...jeho obrazná, lehce plynoucí řeč je dojívala i rozohňovala, prudce uchvacovala a dopadala na prosté hlavy jako omamující a dunící hromový hlas zpívající píseň o životě, o cti a o štěstí obyčejného lovce.“ (tamtéž, str. 67) Učí se této schopnosti už od dětství. „Mnozí Indiáni jsou dobří řečníci; už v dětském věku je jejich matky učí správně a působivě mluvit, aby se později, v mužném věku, nemuseli stydět v radě

---

⁶ Viz pozn. 3

bojovníků.“ (tamtéž, str. 81) Jsou schopni pronášet sáhodlouhé, květnaté a vzrušující proslovy a vyprávět si o dávné historii a o hrdinských činech. Je zajímavé, že v americké popkultuře se s obrazem mluvícího Indiána nebyli schopni vypořádat. Kdyby totiž mluvil svou řečí, divák nebo čtenář by nerozuměl, rovněž ale Indián nemohl mluvit plyně anglicky. Raději ho tedy nechali mlčet, případně pouze gestikulovat nebo mluvit velmi špatnou angličtinou sestávající z několika slov či neúplných vět, díky čemuž působil hloupě a směšně. (Stedman, 1982, str. 58-61) To ovšem nebyl případ Tekumseha, který podle Steubena mluvil velmi dobře anglicky (ačkoli byl často příliš hrdý na to, aby angličtinu používal, pak byl nutný tlumočnick).

Indiáni jsou od mládí vychováni nejen k odvaze a řečnění, ale především k **úctě ke starším**. Něco se dovídají z vyprávění a ranních poučení. „Každé ráno procházel ulicemi některý starý muž, náčelník nebo zkušený lovec nebo válečník, hlasitě vyprávěl o hrdinském činu některého muže z dávno zašlých časů nebo teprve z poslední doby; někdy přidal i pár moudrých prűpovědek nebo staré přísloví. (...) A tak se [chlapci] učili už od časného rána, učili se od nejstarších mužů a osvojovali si úctu ke stáří, k hrdinským činům a k dějinám svého kmene.“ (Steuben, 1985b, str. 201) Je zajímavé, že ústní tradice předávání historie a kultury je považována v americké popkultuře za primitivní (Miheuah, 2004, str. 38), avšak Steuben ji za takovou nepovažuje, naopak ji vyzdvihuje jako něco obdivuhodného. „Od nejtělejšího mládí vštěpují Indiánovi úctu ke stáří, bezpodmínečnou poslušnost rozhodnutím kmene.“ (Steuben, 1985b, str. 123) „Nikdy by ho ani nenapadlo, aby v přítomnosti druhých porušil zvyk příkazující mladšímu podřízenost, skromnost a mlčení, když se nacházel ve společnosti staršího muže.“ (Steuben, 1985a, str. 123) Je to pro ně zákon. Uznání starších za dobře vykonaný úkol je pak největší odměnou, po které všichni mladí touží.

O cenění si dobrého výkonu vypovídá i **udělování nových jmen** (jako projev uznání za vítězství, odvahu či dobře splněnou povinnost). „Tvé druhé jméno znělo až dosud Tekumtha, Horský lev chystající se ke skoku. V budoucnu se máš jmenovat mezi veškerým šavanským (sic!) lidem a mezi všemi jeho přáteli Tikamthi, protože jsi mezi nás vstoupil jako tikamthi, z nebe padající zářící hvězda, a dobyl jsi vítězství...“ (Steuben, 1985b, str. 315-316) „Tekumseh pozdravuje Usměvavého chlapce. Řekněte mu, že je velký bojovník a hrdina. Líp by mu slušelo jméno Nepoddajný vlk než Usměvavý chlapec.“ (Steuben, 1986, str. 52) „Mladý horský lev jel dobře a přivedl s sebou celou svou kořist. Od této chvíle bude tvé jméno Puchte-thai, Hlídej svou kořist. Tekumseh to ohlásí v radě bojovníků. Jsi už dost starý, abys vstoupil do jejich řad.“ (tamtéž, str. 218) Dávají

jména i Euro-američanům, když se prokáží něčím, čeho si Indiáni cení, ať už je to věrnost nebo schopnost dobře střílet. „Bratře velící důstojníku, muži mého kmene zapomenou na tvé jméno Dobré oči a místo něho nastoupí nové: Je věrný v nebezpečí.“ (Steuben, 1985b, str. 166) „Teď tedy z něho udělali Indiána, teď dostal i oficiálně to jméno, pod kterým byl mezi Indiány znám odjakživa: Dlouhá puška. Získal je jednak proto, že jeho zbraň měla dlouhou, protáhlou hlaveň, spíše však proto, že dokázal bezpečně zasáhnout cíl i na takové vzdálenosti, že se to rudochům zdálo až nepochopitelné.“ (tamtéž, str. 226)

5.1.1. Indián ušlechtilého vzhledu

Jako ušlechtilý je také prezentován vzhled Indiánů. Dovídáme se, že Indián je **silný** a **urostlý**, **krásný** a má **inteligentní rysy** a vyznačuje **vznešený půvab**. Autor vyloženě pje ódy na Indiánovu dokonalost a nezapomíná spojovat tělesné vlastnosti s těmi psychickými. O obličejí například píše toto: „Měl ušlechtilý, vysokou a pronikavou inteligenci prozrazující obličej s upřímnými a čestnými rysy. Silná brada a sevřené úzké rty svědčily o neochvějně energii...“ (Steuben, 1985a, str. 26) „Oči mu plály, byly veliké a seděly hluboko v té temné, sluncem osmahlé a větrem ošlehané tváři, v obličejí zoceleném loveckým životem a zušlechtěném a oduševnělém smělými plány a hlubokými úvahami.“ (Steuben, 1986, str. 258) Klenuté čelo má tedy prozrazovat vysokou inteligenci, velký, ostře zahnutý nos je známkou vášnivé povahy, hranatá, vystouplá brada zase prozrazuje sílu vůle apod. (Steuben, 1985a, str. 119)

K postavě autor také uvádí řadu popisů: „Byl v každém směru ideálním vzorem Indiána. Měřil šest stop, byl urostlý jako jedle...“ (tamtéž, str. 54) „...z jejich středu vystoupil mladý, nádherně urostlý Indián knížecího vzezření...“ (tamtéž, str. 95) I zde dochází k propojení s psychickými vlastnostmi. „Jeho síla a tělesná obratnost byly obdivuhodné a odpovídaly podle mínění těch, kteří se zúčastnili porady, plně jeho vysoké morálce a moudrosti.“ (Steuben, 1987, str. 276) Autor si zakládá na tom, aby popsal Indiána jako čistotného a dobře vypadajícího. V americké popkultuře se spíš setkáme s Indiánem divokým a neupraveným, páchnoucím a umaštěným. (Stedman, 1982, str. 82-83) Ačkoli Kolumbus popsal Indiány, se kterými se poprvé setkal, shodně se Steubenem jako elegantní mladé muže, kteří mají pěkné rysy a ztepilé postavy. (tamtéž, str. 20)

O vzhledu žen se toho moc nedovídáme. Steuben ženy totiž záměrně upozaduje. Nepovažuje je za důležité, protože se zabývá převážně mužskými záležitostmi, kterých se ženy neúčastní. Nabízí nám jen zmínku o tom, že ženy jsou krásné a něžné. „...Krystal, dcera starého Cornstalka, s ním se po zavraždění bělovlasého hrdiny oženil, Krystal, jeho

krásná a něžná žena, mu pomáhala při posledních úpravách kožešiny z ledního medvěda⁷...“ (Steuben, 1985b, str. 205) Takže obraz indiánské princezny a záchránkyň (Stedman, 1982, str. 18), který si jakožto ženské vyjádření mýtu ušlechtilého divocha získal v americké popkultuře větší oblibu než jeho mužský protějšek – šlechtic z lesů, tady chybí. A absentuje i jakékoli spojení s nahotou či sexualitou, které je pro americkou popkulturu rovněž typické (tamtéž).

V souvislosti se vzhledem nesmí být opomenut oděv a ozdoby či malby na těle a úprava vlasů. Steuben nám poskytuje barvitě líčení vzhledu včetně ilustrací. Dovíáme se, že horní část těla Indiána je zcela obnažená a celý jeho **oděv** se skládá jen z leggin, opasku a mokasínů, případně zbraně. (Steuben, 1985a, str. 119) O oděvu žen nám autor opět neposkytuje moc informací. Snad jen tuto malou zmínku: „Z velké kožené brašny visící nad lůžkem vytáhla sukni ozdobenou barevnými dikobrazími ostny, opásala se páskem z bobří kůže a po krátkém váhání vyňala ze sáčku náhrdelník z kulatých vyleštěných destiček.“ (Steuben, 1986, str. 11)

Co se **ozdob** týče, autor popisuje, že náčelníci byli „...ověnčeni slavnostními symboly své důstojnosti: vztyčenými bizoními rohy na čelenkách, červenými jeleními oháňkami nebo kolmo vyčesanými pruhy vlasů, orlími pery ve skalpové kadeři (...) Všichni měli na sobě široké pláště z bizoní kůže, na nichž byly vykresleny jejich činy a na tělech měli všechny rády, které až dosud získali. (...) Byly to jizvy po zraněních, která kdysi utrpěli a která zvýraznili červenou nebo modrou barvou...“ (Steuben, 1987, str. 63) Samozřejmě se oděv i ozdoby liší kmen od kmene. **Úpravy vlasů** rovněž. Například: „Černé lesklé vlasy měl stejně jako jeho druhové sčesaný nazad, v týle svázaný do uzlu, zatímco přední část lebky byla podle šavanského (sic!) zvyku až k čáře od ucha k uchu úplně vyholena.“ (Steuben, 1985a, str. 27) Jiní měli hlavu vyholenou až na úzký pruh vlasů uprostřed, jiní si hlavy neholili a nechávali si vlasy dlouhé. Podle úpravy vlasů se nejrychleji poznalo, ke kterému kmeni Indián příslušel.

Malby se také různí, ale pravidlem bývá černá barva na znamení války a bílá na znamení míru. V souvislosti s válkou je Indián „...po celém těle černě pomalovaný, s krvavě rudými pruhy na hrudi a na nohou...“ (tamtéž, str. 164) V praxi to pak vypadá následovně: „...zvedl paže, které byly na horní části, na té, kterou mohl nepřítel

---

⁷ Chybí zde i obraz tvrdě pracujících žen a mužů lenochů patrný v americké popkultuře (Stedman, 1982, str. 42). Steuben nepopírá, že je práce žen náročná (sklízejí cukr a suší maso, hlídají kukuřici, starají se o oheň a připravují mužům jídlo), ovšem práci mužů zahrnující především lov zobrazuje taktéž jako velmi namáhavou. Tato představa se tedy blíží spíše rovnostářské společnosti, kde sice muži a ženy zastávají jiné role, ale obě jsou stejně důležité. (Mihesuah, 2004, str. 38) Indiánští muži se tedy nad ženy nepovyšují tak jako Euro-američané.

zhlédnout, pomalovány černou barvou, značící válku, kdežto dole byly bílé, aby přátelé mohli spatřit barvu míru, když jim někdo ukázal dlaně.“ (Steuben, 1986, str. 268) Malují si na tělo rovněž jména či znaky příslušnosti k družině. „Na holé kůži měl zřetelně namalovaného velkého psa ve skoku. Tělo psa bylo modré a kolem hlavy mu vlála krvavě červená stuha.“ (Steuben, 1985b, str. 209)

5.2. Indián podceňovaný Euro-američany

Jako kontrastní k ušlechtilému Indiánovi vyvstává obraz Indiána podceňovaného. Tento obraz je specifický tím, že je pronášen výhradně z úst Euro-američanů. Autor se tak snaží dosáhnout jisté objektivitě, ačkoli ve většině případů čtenáři vysvětluje, že Indián opravdu není takový, za jakého ho považují. V důsledku tedy tento obraz nereprodukuje, ale naopak vyvrací. Ovšem vyskytuje se v textu natolik často, že nemůže být opomenut.

V souvislosti se zobrazením podceňovaného Indiána se často dočteme, že Indiáni přece **nejsou lidé** a jejich zabití je dobrý skutek. Autor k tomu používá oblíbenou průpovídku Euro-američanů, která zní: „Každý Indián je špatný Indián, jenom mrtvý Indián je dobrý Indián.“ (Steuben, 1985a, str. 168; 1986, str. 100) Ukazuje se, že euro-američtí muži jsou nabádáni k tomu, aby se touto průpovídkou řídili a zacházeli s Indiány jako se zvířaty. „Chlapci, mějte na paměti, co jsem vám vždycky říkal. Indián je jako ponrava v hlíně na poli. Zašlápněte ho, nebo vám bude škodit. Vezměte si za životní úkol střílet ty indiánské ďábly všude, kde na ně narazíte.“ (Steuben, 1986, str. 100) „[Simon Kenton] Vždycky byl přesvědčen, že zabíjet Indiány je něco stejně bohulibého jako hubit vlky nebo medvědy.“ (Steuben, 1987, str. 249) Nejen, že tedy nelitují toho, když zabijí nějakého Indiána, dokonce to považují za dobrý skutek a říkají si přitom křesťané. Autor neopomene dodat, že jsou Indiáni pro zpestření Euro-američanů ještě skalpování. „...přímo před nimi bylo na dosah ruky pár skalpů a bude jen spravedlivé, až se z indiánských lebek přestěhují k bělošským opaskům.“ (Steuben, 1986, str. 202)

Dále autor zmiňuje různé (pochopitelně zcela zkreslené a mylné) **představy**, které o Indiánech kolují mezi Euro-američany. Například něco o jejich charakterových vlastnostech a schopnostech: „Jako nepřátelé proti řádně vycvičenému oddílu nic nezmohou, jako spojenci jsou spíše na obtíž s tou svou ješitností, žárlivou pýchou a nedostatkem kázně a jako lidé si nezaslouží nic než pohrdání.“ (tamtéž, str. 238) Když Euro-američané někde něco zaslechli, hned si k tomu ještě něco přimysleli a pak to vyprávěli se všemi podrobnostmi. Tak vznikaly příšerné **povídačky**, při nichž naskakovala leckomu husí kůže. „Že prý Šavani (sic!) nějakého muže zvolna opékali nad ohněm a že ho celých osm dní, v nichž umíral, krmili masem, které vykrajovali z jeho vlastního těla!! Nic nebylo dost prolhané, dost drzé, dost hloupé, aby se to nemohlo dále vyprávět s ještě větší drzostí a hloupostí.“ (tamtéž, str. 174) Představy o Indiánech dle autora zahrnovaly především boje, zabíjení, loupeže, mučení, útoky a únosy. A pravdy na nich nebyvalo

mnoho. Často tedy docházelo k úmyslnému pokřivení skutečnosti ve snaze Indiánům uškodit. Autor nám nabízí příklady, kdy Euro-američané tvrdili, že poděšený indiánský národ vydal všechny ty obrovské pásy země dobrovolně. Že to byla vlastně milost ze strany Euro-američanů, když jim platili směšnou částku – devět tisíc dolarů ročně, ze kterých pak připadlo na každého Indiána čtvrt až půl dolaru. (tamtéž, str. 176) Pravda se tedy úspěšně zatajovala. „Rozhořela se nenávist (...) k té ‚zvířecké indiánské sebrance‘! Pokyrtcky se přitom mlčelo o zločinech, které se na této ‚sebrance‘ napáchaly předtím;“ (Steuben, 1987, str. 203)

Pak se zdá vcelku pochopitelné, že Euro-američané nazývají Indiány všemožnými **hanlivými přídomky**, aniž by se byť jen začervenali. Dočteme se, že Indiáni jsou zkrátka zbabělé, nečisté, zrádné plemeno, antikristi, které je třeba vyhladit. Také se objevuje tvrzení, že jsou to vrahové z povolání a zloději od narození. Autor zachází ještě dál a uvádí mnoho příkladů, kdy jsou Indiáni otitulováni jako tuláci, cháska, lenoši a žebráci, opilci, hlupáci, sluhové, holomci, darebáci, krvaví psi, zatracená havěť, pohani a divoši, ďáblové apod. „A co když se teď ti bídní lotři budou chtít pomstít... Jiný výraz než ‚lotři, holomci, zloději, čerti...‘ žádný křesťan pro ty stonásobně vykořisťované lidi ani neznal.“ (Steuben, 1986, str. 174) Toto označení Indiána za divocha a pohana mělo jen jediný účel – sloužilo jako ospravedlnění všech špatností, kterých se na nich Euro-američané dopustili. (Mihsuah, 2004, str. 38) Autor rovněž vysvětluje, že toto zacházení s Indiány pramení ze špatného svědomí. „Nenávidíte nás, protože jste nás zavraždili. Protože jste zabili naše duše, otrávilí naše těla, protože jste nám přinesli své nemoci, neřesti, svou lakotu; protože víte, že jste si své mírové smlouvy vynutili násilím.“ (Steuben, 1986, str. 117)

Autor nadále pokračuje ve výčtu „brilantních“ myšlenek Euro-američanů. Jednou z nich je, že **spravedlnost není pro Indiány** a že tudíž slovo dané Indiánovi neplatí. Že nestojí za námahu a pravdu a při řešení jakéhokoli sporu je to vždycky Indián, kdo z něj vyjde jako sprostý vrah (zatímco Euro-američan jedná samozřejmě v sebeobraně). Indián je ústy Euro-američanů zobrazován jako někdo, kdo není hoden důvěry. „Tekumseh jim sice zaručil život i bezpečí, ale věřte nějakému darebáckému Indiánovi!“ (Steuben, 1985b, str. 117) „Podezíral je, že ho i s jeho druhy přes všechna ujištění přece jen nakonec postaví k mučednickému kůlu.“ (tamtéž, str. 136) Obviňování z věrolomnosti a zrady souviselo také s tím, že se pochybné smlouvy uzavíraly s jednotlivci, a Euro-američané automaticky předpokládali, že se pak tato smlouva vztahuje na všechny Indiány. Když pak někdo, kdo o ní neměl ani tušení, jednal náhodou v rozporu s touto smlouvou, rázem byli všichni Indiáni otitulováni jako zrádci. (Mihsuah, 2004, str. 49)

S tímto pohlížením na Indiány je tedy spjato jejich neustálé podceňování. „...nechtěl věřit, že od Indiánů hrozí nebezpečí, domníval se, že ho rudoši v jeho skrýši nenajdou.“ (Steuben, 1985b, str. 254) „To tenkrát Finley taky říkal: ‚Každý z nás stačí na tři čtyři rudochy...‘ (...) Jeho skalp si odnesl jeden Šavan (sic!), bylo mu tenkrát dvacet let.“ (tamtéž, str. 284) „...tenhle rudoch byl opravdu ohromný chlapík, že by byl tohle od žádného z Indiánů nikdy neočekával...“ (Steuben, 1986, str. 243) I v americké popkultuře hojně převládá názor, že jeden Euro-američan může v boji předčít dvacet Indiánů. (Stedman, 1982, str. 159) Steuben koketuje i s mylným názorem Euro-američanů, kteří se domnívají, že Indiány znají a že si Indiáni nechají všechno líbit. „Zjara jim včas pošleme každoroční podporu, cukr, sůl, aby se upokojili. Však oni zůstanou rozumní.“ (Steuben, 1986, str. 76) „Mír s Indiány? Kdopak byli tihle rudoši? Copak se mohli opovážit postavit se do cesty Spojeným státům, když se vydaly na pochod? (...) Z cesty, Indiáne, uхни! Vždyť na tuto cestu, která nás vede kupředu, svítí americké slunce.“ (tamtéž, str. 132)

V americké popkultuře se rovněž setkáme s tím, že Indián není nazýván člověkem, ale „stvořením“ či „divochem“. Euro-američané, kteří o sobě uvažují jako o bytostech vznešenějšího druhu, se k nim chovají hrubě a s nezaslouženým opovržením. (Stedman, 1982, str. 49) Nevěří, že tato krvežíznivá rudá rasa by vůbec mohla být lidská. Vyjadřují se o nich jako o méněcenných tvorech, v lepším případě jako o hloupých dětech, které nemohou být zcivilizovány, v horším případě jako o zvířatech, která nemají duši. Také jsou označováni za ďábelské duchy a rudé demony smrti, kteří musí být odstraněni z povrchu země. (tamtéž str. 118-124) To vše koresponduje s tím, jak Indiány popisuje Steuben očima kolonistů.

5.3. Indián jako bojovník

Jelikož je celý text prostoupen barvitým líčením bitev a válčení, nutně musel vyvstat obraz Indiána jako bojovníka. Tento obraz by se dal chápat jako obraz nepřítele, protože Indián je v soubojích samozřejmě obávaným protivníkem, ale rozhodla jsem se ho takto nenazvat, neboť by měl příliš negativní zabarvení – a to zde chybí. Indián je sice obávaný soupeř, ale neznamená to, že by toužil po boji a krveprolití, a pokud ano, je k tomu dle autora donucen či vyprovokován Euro-američany. Jinak je to zcela mírumilovný tvor. To koresponduje se skutečností, že ačkoli podle Mihesuah byli mezi Indiány všichni bojovníci obdivováni a respektováni, nejvíce byli ceněni ti, kteří odzbrojili protivníka, aniž by musel být zabit. (Mihesuah, 2004, str. 50)

Obraz Indiána jako bojovníka tvoří ve Steubenově díle tři složky – za první je to schopnost zacházet se zbraněmi, za druhé tělesná zdatnost Indiánů jako bojovníků a za třetí je to pak jejich schopnost strategie a taktiky, kterou v boji uplatňují (příčemž dominují léčky a triky, schopnost dorozumívat se zvířecími skřeky a kouřovými signály a další vzájemná spolupráce). Rozeberu teď podrobněji jedno po druhém.

Indián je zobrazován jako **mistr zbraní**. Přestože mnozí vlastní pušky a umí s nimi zacházet, často dávají přednost nehlučným zbraním. „V pravé pěsti svíral nůž, na zápěstí mu visel na smyčce těžký válečný kyj. Puška, luk, šípy – byl ozbrojen po zuby. A se zbraněmi uměl zacházet mistrně, především lukem a vrhacím nožem vládl tak jako nikdo jiný. Jako všichni rudoši i on dával přednost nehlučným zbraním.“ (Steuben, 1985a, str. 153) „Indián miloval nehlučné zbraně a ani na chvíli nepomýšlel na to, že by byl běloch v převaze, když je vyzbrojen střelnou zbraní.“ (Steuben, 1985b, str. 63) V lukostřelbě pak vynikají zdaleka nejvíce a opět je patrná převaha nad Euro-američany, i přes zdánlivou technologickou nevýhodu. „Tekumseh držel v ruce luk a střílel jeden šíp za druhým a každá z těchto neviditelných a hraničářů tak podceňovaných střel zasahovala.“ (tamtéž, str. 310) Autor velebí rychlé a sebejisté reakce Indiánů i při použití ostatních zbraní. „Ale rychlejší než Angličanův hmat ke kordu by jistě bylo prudké máchnutí tomahavkem.“ (Steuben, 1986, str. 247) Nevyzdvihuje zde tedy zjevnou výhodu kanónů, mušket a dalších zbraní Euro-američanů, které by měly hravě porazit Indiány vyzbrojené tomahavky, oštěpy, luky a šípy nebo kyji. (Mihesuah, 2004, str. 30) Naopak ukazuje zbraně Euro-američanů jako pomalé a nedostačující.

Jako největší výhody luku nám autor předkládá jejich rychlost a využití i v dešti. „...Tekumseh stále znovu dokazoval, že bělochova puška není lepší než luk a šíp. (...) Dokázal jim, že stačí vystřelit šest šípů, než střelec z pušky bude schopen po prvním výstřelu znovu nabít.“ (Steuben, 1986, str. 68) „Vítr zesílil, dokonce se znovu dalo do deště. Pro rudochy to bylo výborné, mohli dál použít luků a šípů, zatímco jediná krůpěj, která dopadla na pánvičku, zvlhčila prach, a bělochova puška byla rázem k nepotřebě.“ (tamtéž, str. 207)

Další prvek, ve kterém Indiáni vynikají nad Euro-američany, je **převaha v přímém zápasení**. „V boji zblízka většinou rychlý, mrštný rudý bojovník předčil těžkopádného hraničáře, v boji zblízka se kromě toho válčilo přibližně stejnými zbraněmi...“ (Steuben, 1985b, str. 281) Poraženým pak odebírají zbraně a potřebné věci, což pokládají za největší soupeřovo pokoření. Rovněž zjistíme, že jsou Indiáni silní a urostlí, uzpůsobení pro namáhavé výkony. „Tekumseh byl silný a urostlý; jeho široký, vyklenutý hrudník svědčil o zdravých plicích a bylo na něm vidět, že Tekumseh je vytrvalý, rychlý běžec a velmi obratný zápasník.“ (Steuben, 1985a, str. 26) „Byl to hrdý, nepoddajný bojovník, nádherně urostlý, byla radost na něho pohledět.“ (Steuben, 1986, str. 182)

Dokáží také využívat výhod terénu a předvídat soupeřovo jednání. Nejoblíbenější **taktikou** je dle autora **přepadávání zezadu**. „...takového nepřítele, kterého by zepředu mohli napadnout jen se ztrátami, rudoši ihned obcházejí, aby se ho mohli zmocnit zezadu.“ (Steuben, 1985a, str. 159) „A tak zatímco se Combsovi vojáci domnívali, že postupují proti křídlu nepřátel a do jejich týlu, Stiatha je se svými Vendaty dávno obešel.“ (Steuben, 1987, str. 227) Taktika přepadávání ze zálohy se objevuje i v americké popkultuře, ovšem ne jako projev chytrých manévřů, ale jako jediná možnost, jak se vyrovnat protivníkům, kteří mají lepší výzbroj. (Stedman, 1982, str.136)

Další Indiánovu kvalitu spatřuje Steuben v tom, že často **lapí nepřítele do nastražené léčky**. „Takový bojovník jako on nezanechá po sobě takovou stopu, aby ji mohli sledovat dokonce i naši němečtí přátelé (sic!), i když se vydali za Indiány poprvé. Takovou stopu udělá Indián jenom tenkrát, když chce, aby byla vidět.“ (Steuben, 1985a, str. 40) „Posádku malé pevnosti u ohijských peřejí vylákal malý rudošský houf k výpadu, ale sotva se určených dvacet mužů octlo venku, ožil před nimi každý strom a každý keř (...) S vlasy naježenými hrůzou prchali zpátky do pevnůstky, ale současně s nimi tam vnikl i Kata-he-kasa se svými lidmi.“ (tamtéž, str. 165) Indiáni dokáží zmást pozorovatele hranými scénami, předstírat ústup, maskovat svou početní převahu nebo naopak rozmístit bojovníky tak, aby budili dojem většího počtu, když je to zapotřebí. Autor tak chce

vyzdvihnout jejich vynalézavost a bystrost, zároveň také znalost nepřítele a jeho reakcí. Indián jako mistr léček se objevuje i v americké popkultuře, ovšem není to považováno za kladnou vlastnost, ale za ohavný čin. (Stedman, 1982, str. 163)

Steuben rovněž poukazuje na to, jak se Indiáni **umí dorozumívat zvířecími skřeky**, aby se v přírodě neprozradili, a jak při samotném útoku téměř vždy vyřezávají válečný pokřik. „Jezdci přeslechli dvojí zavřeštění káně myšilova, které za nimi zaznělo, přeslechli i lehký šramot v křoví – a tu náhle se rozlehl vzduchem řev tak silný, jako by vycházel z tisíce hrdel, a vpředu, vzadu i vedle každého koně se objevilo pět, šest, sedm rudochů.“ (Steuben, 1985a, str. 49) Je zajímavé, že v americké popkultuře jsou tyto signály spojeny se zvířecí povahou Indiána. Ten nikdy nemluví, ani se svými druhy ne, jen zařeve, zavyje nebo vychrlí nějaký nelidský zvuk, když se chystá k útoku. Živočišné skřeky vydává i ve chvílích, kdy by to někdo průměrně inteligentní neudělal. (Stedman, 1982, str. 127)

Steubenem je nám předkládán ještě další velmi častý způsob komunikace a to **kouřové signály**, kterými si každý Indián může přivolat pomoc nebo jen něco sdělit ostatním. Aspektem svědčícím o inteligenci Indiánů je pak to, že jsou tyto signály neustále obměňovány a tudíž šifrovány pro nepovolané zraky. „Význam těchto signálů se vždy znovu umlouval před každým tažením, takže cizinec nikdy neporozuměl, co tyto sloupy dýmu znamenají.“ (Steuben, 1985b, str. 83) Předávání informací na dálku dle autora probíhá i dalšími tajnými signály. „Potom máchl pětkrát za sebou zařatou pěstí shora dolů. To znamenalo: všichni bojovníci. Pak ukázal otevřenou dlaní zprava doleva, směrem k řece. To znamenalo: čekat u řeky.“ (tamtéž, str. 94) Hojně je zmiňováno také využívání zvěďů a poslů.

Indiáni tedy velice **dobře spolupracují**. Především díky dobrému náčelnickému vedení a rychlému uposlechnutí všech rozkazů. „Tekumseh umí vést válku – ať velí dvaceti, nebo tisíckrát dvaceti bojovníkům.“ (Steuben, 1986, str. 138) „A mezi tím vším hlukem bylo slyšet mohutný bas, rozkazující hlas plný zžíravé nenávisti, hlas, který v indiánské řeči pobízel do boje a který zněl jasně jako zvon nad vším tím lomozem, křikem a nářkem.“ (tamtéž, str. 231) Je pozoruhodné, že i v tomto případě se autor snaží vylíčit Indiány jako ty, kteří mají lepšího vůdce než Euro-američané, ačkoli je těžké si představit Indiány jako vycvičené vojáky. „Modrý kabát tu řídil své lidi tak, že by to líp nedokázal žádný bílý důstojník.“ (Steuben, 1985b, str. 284) „Rudochy však vedl skutečný mistr, zatímco Američanům velel jen průměrný důstojník.“ (Steuben, 1987, str. 31) O cvičení bojovníků se opravdu dočteme a autor mu připisuje značnou váhu. „Znovu a znovu

shromažďoval kolem sebe mladé lidi k bojovým hrám, k závodům, zápasům a dostihům. (...) v těchto bojových hrách rekonstruoval skutečné bitvy, které kdysi svedl s bělochy...“ (Steuben, 1986, str. 67)

Objevuje se však i nedokonalé vedení, které může vyústit až ve zbabělý útěk. I v tomto případě však autor uvádí, že by si ani Euro-američani nepočínali lépe. „Jakmile se jednou dali na útěk a jakmile tu nebyl nikdo, kdo by je zadržel, běželi, běželi, běželi tak daleko, jak daleko je nohy donesly. Ostatně bílí hraničáři si v takové situaci nepočínali o nic líp.“ (tamtéž, str. 189) Dnes se spekuluje se o tom, zda by Indiáni byli úspěšnější, kdyby se spojily všechny kmeny a vytvořily početnou armádu. Ačkoli se objevovalo mnoho snah o sjednocení, které dokládá i Steuben, Indiáni bohužel žili na příliš rozsáhlém území a jednotlivé kmeny se navzájem velmi lišily, tudíž je nepravděpodobné, že by mohli koexistovat jeden vedle druhého byt' na krátkou dobu. Nemluvili jen jinými jazyky, ale měli i rozdílné priority, navíc není jisté, zda by takové množství Indiánů na jednom místě země vůbec uživila. (Mihesuah, 2004, str. 34-35)

5.4. Indián jako přítel

Jako vhodný protiklad k obrazu Indiána jako bojovníka se jeví Indián jako přítel. Je to především Indián, který pomáhá a chrání, je štědrý a ve svém přátelském chování nedělá rozdíly, tudíž se může stát i blízkým přítelem Euro-američana.

Pomáhání se projevuje jako vzájemná **spolupráce celých kmenů**, především za časů války. „Jsme vaši bratři a přátelé, byli jsme s vámi v minulosti a budeme vám pomáhat, kdykoli toho bude zapotřebí. Napadnou-li vás nepřátelé, můžete se na naši pomoc spolehnout.“ (Steuben, 1985b, str. 116) Jsou také zobrazováni jako dost velkomyslní na to, aby pomohli poraženým kmenům v nouzi a nechali je usadit se na jejich území. (Steuben, 1986, str. 54) Nebo když je potřeba smazat něčí dluh, Indián je také zobrazován jako nápomocný a štědrý. „A přitom zaplatil Tekumseh i dluhy mnoha jiných Šavanů (sic!)...“ (tamtéž, str. 40)

Samozřejmě i v rámci jednoho kmene se projevuje obrovská **solidarita**, například když zemře živitel rodiny. „...docela cizí lovci kladli staré ženě před dveře ulovenou zvěř, mladé i staré ženy přicházely a přinášely jí sladký chléb nebo připravená jídla...“ (Steuben, 1985b, str. 224) Zvláště pokud nese někdo z přítomných na smrti vinu, je pro něj dle autora samozřejmostí postarat se o rodinu zemřelého. „Kukuřičný snop opravdu přijala nešťastného střelce za syna a Jediný šíp se za několik dní s celou svou rodinou, s ženou a dětmi nastěhoval do chaty, kde Bílý orel tak dlouho bydlel se svou matkou. Kukuřičný snop našla nové příbuzné.“ (tamtéž, str. 224) Autor však uvádí i příklad, kdy se jim pomoc a solidarita stala osudnou. Bylo to při boji s nemocemi, kdy tímto způsobem jeden druhého snáz nakazili. „Pomáhali si navzájem, nevyhýbali se nemocným, to přece nebylo mezi nimi nikdy zvykem, a právě tahle vzájemná věrnost jim přinesla smrt.“ (Steuben, 1986, str. 166)

Co se týče rodinných vztahů, jsou také velmi přátelské, vyznačují se vzájemnou **pomocí** (především k dětem, mladším sourozencům a ženám) **a láskou**. Autor zde zdůrazňuje, že mezi „divochy“ (opět myšleno ironicky) dochází ke stejným rodinným projevům jako u Euro-američanů. „Indián chytil chlapce do náruče a vyzdvihl jej do výšky. Držel ho nad hlavou, smál se na něho a klučina se nad ním zmítal, vriskal a snažil se otcí hrábnout do vlasů.“ (Steuben, 1985a, str. 56) „Indiáni měli rádi děti a starali se o ně a rodinný život byl tak citově čistý, že mohl prvním bílým osadníkům sloužit spíše za vzor než za předmět výsměchu.“ (tamtéž, str. 70)

Indián je zobrazován jako někdo, kdo má potřebu **chránit své bližní a varovat** je před nebezpečím. „Musíš varovat Kata-he-kasu, že bílí muži jsou už na pochodu. Tohle však nejsou všichni, přijde jich ještě mnohem víc. Jed' a pospěš si!“ (Steuben, 1986, str. 215) „Na všech stranách stoupaly z vrcholků kopců k obloze varovné kouřové signály. Tekumsehovi poslové se rozbíhali po lesních stezkách, svolávali bojovníky a postarali se o to, aby se vesnice vyprázdnily, aby indiánské ženy, děti a starci odešli se zásobami kukuřice, uzených ryb a nasoleného masa, s veškerým svým majetkem, s koňmi a psy za hranice...“ (Steuben, 1987, str. 14)

Autor často popisuje dlouholetá **přátelství na život a na smrt**. Takoví přátelé stojí jeden druhému věrně po boku, ať se děje cokoli. (Steuben, 1985a, str. 224) „Posadil vedle sebe Jediný šíp a Kiš-kalvu, své dva nejvěrnější přátele, kteří by se pro něho kdykoli dali třeba roztrhat na kusy.“ (Steuben, 1986, str. 86) „Jediný šíp vždycky věrně, statečně a skromně stál v každém nebezpečí před svým větším přítelem, aby ho chránil. Nikdy ani na okamžik nezaváhal zaštitit jej třeba i svým vlastním tělem.“ (Steuben, 1987, str. 85)

Přátelství k Euro-američanům je zvláštní kategorie. Indiáni jsou zpočátku prezentováni jako přátelští ke všem. „Z moře vystoupili bílí muži, ale ti byli chudí, neměli ani obilí, ani maso, ani oděv. Rudí muži jim poskytli jídlo, příbytek, dali jim svou vlastní půdu a chtěli se stát jejich přáteli.“ (Steuben, 1985a, str. 94) Jsou tedy velice vstřícní a štedří, dávají Euro-američanům dary a dělí se s nimi o své znalosti přírody. „Guvernér děkoval Jedinému šípovi za mast proti komárům a Tekumseh mu podal větší zásobu tohoto kořením vonícího tuku.“ (Steuben, 1986, str. 139) Autor nám ukazuje, že některé Euro-američany Indiáni dokonce obdivovali. „Před několika lety i on bojoval s bělochy, ale až dosud se jim spíše obdivoval, než aby je nenáviděl.“ (Steuben, 1985a, str. 152) Vyskytly se i případy, kdy Indiáni Euro-američana adoptovali a vychovali, jednali s ním jako se sobě rovným. Dokonce oslovovali Euro-američany „bratře“, pomáhali je léčit a varovali je před nebezpečím. Mnohokrát jim zachraňovali život nebo zanechali svých povinností v kmeni, aby mohli přispěchat na pomoc. „Dítě ho zavolalo, poprosilo o pomoc, a král lesů nechal všechno ležet i běžet, pochopil, že někde jsou lidé v nebezpečí, a okamžitě se rozhodl pomoci.“ (Steuben, 1987, str. 256)

Jak již víme, později se jim tato dobrosrdečnost a důvěra častokrát vymstila, ale podařilo se jim i najít opravdové přátele. Ačkoli je tedy vcelku těžko pochopitelné, že Indiáni po nesčetných příkořích, která od Euro-američanů zakusili, je dokázali mít ještě v oblibě, svědčí to dle autora o jejich velkém srdci a víře v dobro a také o tom, že netrpí předsudky a nehází všechny do jednoho pytle s označením nepřítel. Přesto dochází

k jistému posunu směrem k nedůvěře a Indián si začíná pečlivě vybírat, kterého Euro-američana poctí svým přátelstvím a kterého ne. Pokud bychom na tuto kategorii pohlédli ze strany Euro-američanů, objevili se i tací, kteří si vybírali za přátele raději Indiány nebo dokonce preferovali přímo život mezi Indiány. To rovněž vypovídá o tom, že Indián je neocenitelný přítel a společník.

V americké popkultuře se také objevují obdivuhodní Indiáni, kteří se stanou věrnými spojenci Euro-američanů, jejich druhy v samotě a společníky na cestách, ovšem Indián je chápán spíše jako sluha, který stojí věrně po boku Euro-američana v dobrém i zlém, není to tudíž rovnocenný partner. (Stedman, 1982, str. 45-47)

5.5. Indián spravedlivě se mstící

Obraz mstícího se Indiána by stejně jako obraz bojovníka mohl evokovat příliš negativní nádech, proto je zde zmírněn slovem spravedlivě, které má vystihnout motivaci a tudíž ospravedlnění zlých činů. Je to jeden z mála obrazů, kde se objevují nějaké negativní rysy. V americké popkultuře je naproti tomu Indián obecně chápán jako nepřítel – proradný, zuřivý a zvrhlý. Je zobrazován jako mistr mučení, který číhá za každým keřem či kamenem a ačkoli je předurčen k tomu, aby nakonec boj prohrál, je hroživým protivníkem. (Stedman, 1982, str. 160) Steuben zde rovněž vykresluje Indiána zčásti jako bezcitného či krvežíznivého, což s touto americkou představou do jisté míry koresponduje, ale i tady neopomíná dodávat, že ke všem špatnostem byli Indiáni donuceni a vyprovokováni předchozími újmami. Že pomsta, ať už jakkoli surová, je spíše známkou touhy po spravedlnosti než znakem divošství.

Nemilosrdnost Indiánů se objevuje v situacích, kdy je zraněn nebo zabit některý jejich příslušník, kterého neváhají pomstít. „Výstřelem zmrzačil jednoho z jejich bojovníků, a jakmile Šavani (sic!) jednou spatřili krev někoho ze svých, neznali slitování.“ (Steuben, 1985a, str. 12) „Indiáni, vydráždění jeho surovostí, pak už nerozlišovali mezi bělochem a bělochem a na svých mstitelských výpravách vraždili každého.“ (tamtéž, str. 36) Když už k boji musí dojít, projevují se pak jako **krvežízniví** a bojechtiví. „Třebaže však zabil jedenáct Dlouhých nožů [hraničářů], stále ještě žíznil po krvi. Když byl Stiatha mladý, měli Vendati mnoho tisíc bojovníků. Dnes máme jen osmdesát mužů, kteří vládnou tomahavkem. Stiatha musí pomstít ještě smrt mnoha svých bratrů.“ (Steuben, 1987, str. 83) Ovšem autor se snaží ukázat, že je chyba považovat bojechtivost za Indiánovu přirozenost, že to nejsou pouze krvežízniví zločinci se zabijáckým instinktem, naopak Euro-američani musí být chápáni jako ti, kteří z touhy po indiánské zemi vyvolávali války. (srov. Mihesuah, 2004, str. 48)

Indiáni si samozřejmě uvědomují špatnost činu, i to, že krvavou pomstou neprobudí mrtvého k životu, ale jsou vedeni bolestí a představou spravedlnosti. Zabití někoho, kdo předtím zabil jednoho z nich, rovněž pomáhá ulehčit žalu členů rodiny. (tamtéž, str. 50) Steuben dodává, že přesto v některých případech pociťují i lítost. „...před očima se mu zjevovaly ženy a děti, které ve své šílené touze po pomstě zabil vlastní rukou a jimž odebral skalpy. Znovu slyšel jejich úpěnlivý nářek, viděl zděšení v očích svých obětí a hrůza ho přemohla.“ (Steuben, 1985a, str. 197)

K mstitelským výpravám tedy musí být **vyprovokováni**, sami by bezdůvodně nezaútočili. Opět je nám poskytnut náhled na vyšší morální vyspělost Indiánů ve srovnání s Euro-američany. „Bylo zapotřebí opravdu značné brutality, nadutosti a charakterové nízkosti, když se měly tyto čestné a důvěřivé kmeny vydráždit k divokosti, kterou se brzy vyznačovaly všechny indiánské mstitelské výpravy. Indiáni původně viděli v každém bělochovi vyšší bytost, vůči které vystupovali pokorně, čestně a důvěřivě, a museli být mnohokrát oklamáni, než pochopili, že se mohou zachránit jen bezohledným protiútokem.“ (tamtéž, str. 75)

Při mstitelských výpravách jsou zobrazováni také jako **bezohlední a hroziví**. „Vendati pobili překvapené bělochy bez jediného slova, bez válečného pokřiku. Jen hrůza křičela z hrdel umírajících po celé pláni.“ (Steuben, 1987, str. 226) „Z Šavanů (sic!) měli všude největší strach, byli nejvynalézavější v mučení, dokázali se nejkrutěji mstít – od chvíle, kdy běloši zrádně zavraždili Cornstalka.“ (Steuben, 1985b, str. 117) „...ženy, děti, dokonce i mnozí muži se třásli hrůzou před vražednou řeží, která jim od Indiánů hrozí.“ (Steuben, 1987, str. 52) Často se přesvědčíme, že už samotné jméno může vzbuzovat strach a děsit i ve snech. „...v těchto dnech si vysloužil jméno, které později i ve statečných srdcích vzbouzelo strach a zděšení.“ (Steuben, 1985a, str. 44) „Jakmile zaslechli jeho jméno, zděšeně vykřikli, okamžitě odhodili svou kořist a dali se na útěk.“ (Steuben, 1987, str. 257)

Autor neustále zdůrazňuje, že se Indiáni mstí za křivdy spáchané na jejich lidu. Je důležité si všimnout, že za jakýmkoli výčtem byt' hrůzostrašných činů následuje důvod a jakési **ospravedlnění** takového jednání. To svědčí o snaze zobrazovat Indiány veskrze pozitivně. „A právě Kentonova nenávist k rudochům měla Kentučany stát ještě jednou ty nejtěžší oběti a Šavanovi (sic!) přinést ještě jedno, poslední krvavé zadostiučinění za všechno, co tito lovci Indiánů způsobili právě Tekumsehovu kmeni.“ (tamtéž, str. 218) „Pomstu za porušení smluv, pomstu za Ta-ga-ju-taha a za všechny zavražděné děti rudého národa, pomstu za uloupení Země zeleného rákosí!“ (Steuben, 1985a, str. 181) Autor dodává, že přesto bylo zavražděno bez pomsty desetkrát víc Indiánů než Euro-američanů. Že Indiáni tedy měli právo se postavit na odpor oddílům, které vtrhly na jejich území bez vyhlášení války, bez jakéhokoli důvodu, a že se vlastně Indiáni ještě v této situaci chovali umírněně. Je vcelku pochopitelné, když autor popisuje i nenávist a pohrdání vůči Euro-američanům ze strany Indiánů. „...nenáviděl bělochy. Nenáviděl je tak, jak jen může rudoch nenávidět lidi, kteří mu kradou půdu.“ (tamtéž, str. 178) „Když Proctor mluvil,

sledoval Brock se skrývaným úsměvem výraz hlubokého pohrdání na Tekumsehově tváři.“ (Steuben, 1987, str. 46)

Dalším důvodem k pomstě mohou být i urážky, což už příliš nekorresponduje se snahou vykreslit Indiána veskrze pozitivně, neboť to může působit dojmem jakési malichernosti. Ovšem když si vzpomeneme, jak důležitá je pro Indiána čest (viz výše), je nám motivace a ospravedlnění jasnější. „...spatřil za polosklopenými víčky chladnou, nemilosrdnou připravenost k úderu a zásahu, neochvějnou vůli k okamžitému trestu za každou další urážku.“ (Steuben, 1985b, str. 16)

Autor velice rád používá v souvislosti s negativními charakteristikami Indiánů **ironii**, aby lépe vyniklo, jak směšný názor to je. „Za tou jejich mírumilovností se jistě skrývala nějaká ďábelská lest, to bylo jasné. Stačilo přece pár jich postřílet, vypálit jim pár vesnic, zpusťošit kukuřičná pole, slunečnicové zahrady, a hned se ukázalo, jak vlastně ta jejich mírumilovnost vypadá. Vždyť hned vzápětí začali rudoši přepadávat a krást, pálit a vraždit.“ (Steuben, 1986, str. 199) Tady je rovněž jasné vidět, že Indián je k jakékoli špatnosti donucen jednáním Euro-američanů, sám od sebe by nic takového neudělal.

Když se v americké popkultuře objeví obraz Indiána, který obklopen kolonisty, obtěžován misionáři, zmaten byrokraty a zrazen šarlatány nespokojeně povstane, aby se posmtil, útok na bezbranný euro-americký tábor je zakončen hrůzyplným zjetím euro-amerických žen, které pak velice strádají, jsou mučeny a sexuálně obtěžovány. Indiáni jsou zobrazováni jako krutí a nemilosrdní vrazi a místo Indiána, který brání svůj domov, je ukázán Indián jako násilník. (Stedman, 1982, str. 74-79) Tohoto vyobrazení se u Steubena nedočkáme. A už vůbec ne obrazu nepřítel, který bezdůvodně zotročuje, nenávidí, podvádí, je krutý k civilistům a brání tak rozvoji civilizovaných imigrantů. (tamtéž, str. 135)

5.6. Indián jako oběť kolonistů

K mstícím se Indiánovi se nabízí jako protipól Indián jako oběť. Tou se Indián stává v tom smyslu, že je kolonisty oloupen, oklamán, vyhnán z vlasti, neustále podváděn (především nedodržením smluv), bezdůvodně zabíjen a využíván. Oklamávání je často zobrazováno i v americké popkultuře a Indiáni vždy bývají rozprášeni válečnou kavalérií. Jsou zobrazeni jako ničemové, takže je útok na ně nezbytný. (Stedman, 1982, str. 137-139)

Steuben naopak ukazuje jako ničemy právě Euro-američany, kteří si neprávem přivlastňují něco, co není jejich. „Bílí muži nám kradou půdu, zabíjejí bizony a jeleny, z nichž rudí lidé žijí, vraždí naše bratry. – Kdo jim k tomu dává právo? Všude jsou dobří i špatní lidé, mezi Šavany (sic!) i mezi muži s bílou kůží. Ale i dobří běloši jsou vlastně zloději.“ (Steuben, 1985a, str. 64) **Zabírají a pustoší zemi** patřící Indiánům. „...za pár let zničili lesy, vyhubili bizony, vystříleli obrovská stáda losů a jelenů. Jako příšerné náhrobní kameny stály teď zuhelnatělé kmeny stromů uprostřed hřbitovů zvířecí, kde déšť a slunce vybělily zvířecí kostry, kde se kupily celé hromady jeleního a losího paroží, rohy bizonů a antilop, kosti a lebky – a nebyly to vždycky jen lebky zvířat.“ (Steuben, 1986, str. 146) Plýtvají kožešinami, které by Indiáni pracně získávali celý rok. Systematicky **hubí všechna zvířata**, neboť věří, že vyhubení zdroje potravy Indiánů povede k vyhubení Indiánů samotných. (Mihesuah, 2004, str. 30) „Tihle vybíječi zvířecí a vrahové Indiánů však udělali z toho pokojného zemského ráje nejprve zemi temných a krvavých údolí, později pustinu a posléze kraj hemžící se Dlouhými noži, ale Indiánům nepřístupný.“ (Steuben, 1987, str. 218)

Indiáni jsou pak zobrazováni jako ti, kteří doplácí na svou důvěřivost. Díky ní jsou často **klamáni**. „Neštěstí rudého muže přišlo ve chvíli, když náčelníci začali prodávat a rozdávat půdu bílým vetřelcům. Věřili jsme, že bledé tváře jsou čestní lidé, ale jsou to zloději, lupiči, a když mluví, tak vždycky lžou, ať chtějí nebo ne.“ (Steuben, 1985b, str. 214) „Indián není nikdy v právu. Podvádějí ho, a když se pak brání, označují ho za útočníka.“ (Steuben, 1985a, str. 116) Především to autor ilustruje na **porušování smluv** ze strany Euro-američanů. „Celou hodinu vypočítával Šavan (sic!) smlouvy, které bílí vetřelci Zrozencům země vnutili, dokázal, jak každá z nich byla ze strany bílých porušena, jak místo ní byly vypracovány nové smlouvy a jak titíž bílí muži, kteří je uzavírali, je za krátký čas roztrhali na cáry.“ (Steuben, 1986, str. 116)

Dodává, že Indiáni postoupili svá úzení Euro-američanům za směšné ceny. „Pár pušek, několik příkrývek, skleněné korálky, soudek kořalky...“ (Steuben, 1985b, str. 209) Byli tak při každém prodeji napalováni, podváděni a **vykořisťováni**. A nadto si byli dle autora Indiáni vědomi, že je Euro-američané stejně donutí uzavřít další smlouvy, ačkoli protiprávně pronikali na jejich území. A že i každou další smlouvu poruší jako ty předchozí. Hlavním a zásadním obchodním artiklem byla tedy půda, ale samozřejmě docházelo i k obchodování s jiným zbožím, jako například s kožešinami. Ani v tomto případě Indiáni dle autora nedostali zapláceno tak, jak by se slušelo. „Za bobří kůži dáváte Indiánům groš, a zatím má cenu pěti tolarů. Starou houni vyměňujete za celý les, a ještě si myslíte, že dáváte až moc..“ (Steuben, 1985a, str. 138)

K podvádění zde slouží Euro-američanům rovněž **alkohol**, kterým Indiány opijí, aby je následně mohli okrást. „Měli vždy v úmyslu nakoupit střelný prach a olovo nebo nové pušky, cukr, vlněné příkrývky a jiné věci, které potřebovali, ale většinou odjížděli s lehkými kánoemi, zato s těžkou kocovinou, kterou jim způsobovala ohnivá voda.“ (Steuben, 1986, str. 29) „Bylo mnohem snazší podvést Indiána, opít ho několika sklenkami ohnivé vody a pak mu za přivezené nádherné kožešiny zaplatit několika špatnými příkrývkami, pestrými korálky, nekvalitním střelným prachem – mnohem snazší než se vydávat sám do lesů.“ (tamtéž, str. 31) Autor tedy zobrazuje Indiány jako oběti alkoholu, se kterým si neumějí poradit. Líčí je pak buď jako agresivnější a náchylnější k úmrtím nebo také ukazuje, že se v očích Euro-američanů chovají komicky a ti se jim proto posmívají. „U rohu srubu stál Indián, vyjeveně civěl do prázdna, nejistě se kymácel sem a tam (...) U jeho nohou ležel bez známky života další Indián (...) [Třetí Indián] Jen s námahou udržoval hlavu vztyčenou a chraptivým, silným hlasem zpíval jakousi nesrozumitelnou indiánskou píseň.“ (tamtéž, str. 21) „Ostatní [běloši] povykovali, chechtali se, zasypávali Indiána nadávkami, tahali ho za vlasy, chytali ho za ruce – ale rudoch jim to neměl za zlé, výskal, smál se a koktal indiánská slova. Nakonec se už neudržel na nohou a svalil se na zem.“ (tamtéž, str. 22) To koresponduje s obrazem v americké popkultuře, kde se setkáme s tím, že sebemenší kapka alkoholu působí na Indiána stejně jako na domácí zvíře, kterému ho nějaký vtipálek nepozorovaně podstrčil. (Stedman, 1982, str. 127)

Steuben se snaží ukázat, že to není ze slabosti či hlouposti (to by odporovalo jeho zidealizovanému pohledu na Indiány), ale pouze z nedostatku zkušeností s ohnivou vodou a podváděním vůbec, které Indiáni před příchodem Euro-američanů neznali. Jsou zkrátka obětí své dobroty a čistoty. Neznali ani slovo pro vyjádření pojmu zloděj. (Steuben, 1986,

str. 105) Postupem času se také (na Tekumsehův popud) většina z nich naučila zacházet s podvodníky odmítavě a přestala úplně pít alkohol, což jistě svědčí o jejich inteligenci a síle.

Dalším aspektem, se kterým nemají Indiáni dostatečnou zkušenost a nemohou se tedy účinně bránit, představují **nemoci**, které s sebou přivlekli Euro-američané a vůči kterým nemají Indiáni žádnou imunitu. „Zemřeli na strašnou nemoc, kterou je nakazil bílý muž. Našli ho bezmocného ve srubu hluboko v lesích, odnesli ho do své chaty a pečovali o něho. Bílý muž se z nemoci uzdravil, ale indiánská rodina zemřela na neštovice...“ (Steuben, 1985b, str. 223) „Široká stezka našel v prérii bělocha, který už byl blízko smrti. Vysadil tohoto bělocha na koně a poručil, aby ho převezli do vesnice. Nevěděl, co vlastně bílému muži schází. Nemocný se uzdravil, ale strašlivá choroba zachvátila celou vesnici a za pět neděl pomřelo šest set lidí...“ (Steuben, 1986, str. 165-166) Jinak totiž autor uvádí, že Indiáni netrpí nemocemi, protože pečují o tělo v parních lázních a užívají léčivé byliny, ale s epidemií si nedokáží poradit, protože na to jejich tělo není uzpůsobeno. Jinak je však tělo Indiána zobrazováno jako odolné, které vydrží mučení a drsné podmínky, přečká krutou zimu a hlad. Autor roli nemocí nevěnuje tolik pozornosti, protože se soustředí na válčení, ovšem je známo, že nemoci, které Evropané přivlekli (především černý kašel, průšnice, neštovice, tyfus a chřipka), zabily mnohem více Indiánů než války. (Mihsuah, 2004, str. 29)

Jako další prvek uvádí Steuben **bezdůvodné zabíjení** Indiánů Euro-američany, střílení jen kvůli rudé kůži, vyvražďování pro zábavu a nelidské zacházení s Indiány. „A každý z Indiánů mohl třeba už zítra padnout zasažen kulí z jejich pušky, i když si vyšel třeba jen na lov bizona nebo když se vydal na jih k Čirokům⁸, aby od nich výměnou získal sůl.“ (Steuben, 1985b, str. 112) „Vždyť tito běloši kolikrát jen z pouhé radosti z rachotu výstřelů, z pouhé touhy po změně v jednotvárném loveckém životě přišli na nápad přepadnout nejbližší indiánskou vesnici.“ (Steuben, 1986, str. 53) Indiáni se tak stávají oběťmi rozmarů Euro-američanů, jsou zabíjeni, přestože je nijak neohrožují. „Tito náčelníci přišli jako míroví poslové, a přece jim navlékli Miči malsové na krk oprátky a pověsili je na stromy – všech šestnáct, bez jediné výjimky.“ (Steuben, 1987, str. 76) „Už dvakrát vypálili bojovníci z řad Dlouhých nožů šavanskou (sic!) ves Chillicothe. Stovky mužů, žen i dětí přišly při tom o život, byly pobity, postříleny.“ (Steuben, 1986, str. 219) Autor uvádí příklady, kdy jsou bezohledně vypalovány indiánské vesnice, a to i vesnice

---

⁸ Jeden z možných českých prepisů kmene Cherokee. (Salzmann, 1972)

těch kmenů, které chtěly zachovat mír. Tvrdí, že docházelo k takovým ukrutnostem vůči nevinným Indiánům, že hrůzou až vstávaly vlasy na hlavě. (Steuben, 1987, str. 200)

Je nám nastíněna i taková situace, kdy Euro-američané vyvraždí rodinu někoho, kdo se k nim předtím choval vyloženě přátelsky. Autor to prezentuje jako nebetyčnou ostudnost, zradu a nevděk. „[Logan] Léčil nemocné bělochy, zachraňoval jejich děti před utopením, vyřezával bílým chlapcům hračky a děvčátkům šil kožené panenky. Když si však Miči malsové zamanuli, zastřelili jeho matku a jeho ženu, jeho syna i všechny jeho příbuzné. (...) Oni to provedli z pouhého žertu, protože jim bylo lehké u srdce.“ (tamtéž, str. 75-76) Euro-američané jsou zkrátka prezentováni jako ta nejhorší a nejfalešnější stvoření. Když Indiány rovnou nepovraždí, snaží se s nimi alespoň **manipulovat a využívat** je jako spojence: „Ve válkách, které proti nám vedou, si najímají znepřátelené kmeny Zrozenců země a my se navzájem skalpujeme, zabíjíme jeden druhého.“ (tamtéž, str. 78) Autor pak ukazuje, že se Indiáni stávají nástroji úmyslu Euro-američanů. (tamtéž, str. 102)

V neposlední řadě se Indián objevuje jako **oběť snah o „zcivilizování“** a zavádění euro-amerických zvyků jako je oděv či podání ruky při pozdravu. Objevují se i sňatky a soužití s Euro-američany, kde jsou Indiáni „nakaženi“ nectnostmi jako je hrabivost a učí se nedůvěře a podvádění. Indián, který nechápe ironii, sílu peněz, zradu a zbabělost, se musí tyto ohavné praktiky naučit, aby přežil. Ovšem autor neopomíná zdůraznit, že to Indián dělá s plným vědomím toho, že je to špatné, a nedělá to vůbec rád. Opět je k tomu dohnán. „Šavani (sic!) nevěděli, co je to prach a olovo, neznali ohnivou vodu (...) žádný z bojovníků nekrade ani cizí kánoe, ani cizí luk, ani cizí bizoní kůži. (...) To běloši udělali ze šavanských (sic!) mužů zloděje, opilce a vrahy.“ (tamtéž, str. 149) Navíc ke cti Indiánů slouží fakt, že se tomu pokoušeli s většími či menšími úspěchy vzdorovat. Je tedy důležité si uvědomit, že ačkoli se Indiáni bezpochyby stali oběťmi kolonistů, nebyli oběťmi bezmocnými, jak by se mohlo zdát. Naopak se vytrvale stavěli na odpor a mnohokrát se ukázalo, že není vůbec lehké je porazit. (Mihesuah, 2004, str. 31)

5.7. Indián jako mistr sebeovládání

Zajímavým a překvapivým ve vztahu k obrazům v americké popkultuře je Indián jako mistr sebeovládání. Toto sebeovládání se projevuje zejména jako trpělivost, vytrvalé čekání, ovládání emocí, nečitelnost, zatajování, chladné a klidné jednání, rozvaha a zdrženlivost. Tento obraz se v americké popkultuře příliš neobjevuje, snad jen jako obraz mlčícího Indiána (viz kap. 5.1), ovšem to nevystihuje přesnou podstatu věci, poněvadž Indián je zobrazován jako mlčící v důsledku jazykové bariéry, ne schopnosti mlčení jako takové. Steuben se naopak soustředí právě na schopnost dobrovolného sebeovládání a mlčenlivosti.

Často uvádí, že se jedná o rozšířenou indiánskou vlastnost, jakousi jejich přirozenost. „...Tekumseh v neobyčejné míře oplývá jednou z nejrozšířenějších vlastností své rasy, sebeovládáním.“ (Steuben, 1985b, str. 140) S ní spojená **trpělivost** se projevuje v mnoha situacích, většinou spolu s dokonalou nehybností. Dovídáme se, že Indián dokáže hodiny nehybně ležet v trávě a ani jednou se nepohnout. Opět je srovnáván s Euroameričanem, který by něco takového nesvedl. (Steuben, 1985a, str. 35) „Tekumseh uměl čekat jako dravec, jehož jméno nosil, jako kočkovitá šelma, která se rozhodne ke skoku teprve tehdy, když je si svou kořistí zcela jista.“ (Steuben, 1987, str. 19) S trpělivostí tedy nutně souvisí i **opatrnost**. Této trpělivosti se Indiáni učí už od mládí, kdy je jim vtoukáno do hlavy, že díky větší trpělivosti mohou zvítězit nad nepřítelem. (Steuben, 1985b, str. 65) Autor nám představuje oblíbenou taktiku, kdy Indián celé hodiny číhá bez hluku a bez hnutí, dokud se konečně protivník necítí v bezpečí a neodváží se na výzvědy. Potom může sklapnout past. (tamtéž, str. 254) Tato trpělivost a nehybnost má i další výhody, především Indiánovu schopnost splynutí se svým okolím. „Indián se zahalil do příkrývky z bizoní kůže, seděl pod stromem bez pohnutí, s koleny přitaženými až k bradě, v tom ranním šeru vypadal spíš jako omšelý balvan.“ (Steuben, 1986, str. 203)

Dalším prvkem je **ovládání emocí** a umění sebrat se i po těžkém psychickém šoku. Autor toto vzchopení se prezentuje jako velice náročnou schopnost, které Indián dosahuje jen nadlidským úsilím, většinou ihned po stavu rozrušení či rozzuření. „Ještě jednou se rozběsnil, chytil křiklouna v týlu za vlasy a vytrhl skalpovací nůž. Ale vzápětí se znovu ovládl.“ (tamtéž, str. 192) Jen zřídka se stane, že se Indiánovi nepodaří emoce nebo vzrušení zcela potlačit. „...nedokázal potlačit pohrdlivý úsměv, když viděl, jak pyšní běloši marně válčí s komáry...“ (tamtéž, str. 135) „...vyskočil a chvěl se zlostí, nebyl

téměř k poznání, tentam byl jeho dřívější klid, jeho sebeovládání...“ (tamtéž, str. 246-247) Autor uvádí i situaci, kdy byla někomu vyseknuta pochvala, která ho natolik dojala, že se musel vzdát, aby tento projev slabosti nikdo neviděl. (Steuben, 1987, str. 150)

Není to tedy tak, že by Indián emoce vůbec necítil, jen je nechce nebo nesmí dávat najevo. Naopak se musí neustále nutit ke klidu. „Zmocňuje se ho prudká, nezkrotná zášť, celý se chvěje touhou po pomstě... ale nutí se ke klidu.“ (Steuben, 1985a, str. 191) „...jeho strnulost se záhy změnila v prudký hněv; měl věru co dělat, aby to nedal na sobě znát.“ (Steuben, 1986, str. 83) Udržet si **klid a rozvahu** je nezbytné i v těch nejzoufalejších situacích (většinou loveckých nebo válečných), protože na tom závisí Indiánovo přežití. „Tekumseh sám setrval v úkrytu, byl chladnokrevný a klidný, šlo teď nejprve o to, aby získal přehled o situaci.“ (Steuben, 1987, str. 221) „Byl už zas chladnokrevný a jasně uvažoval jako každý lovec, kterému zastoupil cestu velký protivník.“ (Steuben, 1985b, str. 192)

Rozvaha je tedy velice ceněnou mužskou vlastností. O ženách se dovídáme jen tolik, že na ně se nutnost rozvahy nevztahuje. Je to nejspíš proto, že neválčí a neloví. Mohou být tedy do jisté míry unáhlené (což platí i o dětech, kterým je rovněž tolerováno se ukvapovat), zatímco muž musí vždy chladně uvažovat. (Steuben, 1985a, str. 93) „Horský lev se domníval, že Zrozenci země jsou muži, kteří váží svá slova a dovedou udržet své myšlenky na uzdě.“ (Steuben, 1987, str. 86) „...ani v těchto vteřinách neztratil Tekumseh klid a rozvahu, třebaže musel jednat a rozhodovat se tak bleskurychle.“ (tamtéž, str. 233) Pak může být muž vždy pánem situace.

Dalším prvkem sebeovládání je **nečitelný výraz obličeje**. Je vlastní všem Indiánům a učí se za ním skrývat své emoce už od dětství. „Jeho tmavé oči pohlížely na bělocha s lhostejným a temným leskem, za který všichni rudokožci díky své výchově dovedli tak mistrně skrývat své pravé myšlenky.“ (Steuben, 1985a, str. 27) Autor uvádí příklady, kdy se Indiáni dle mínění Euro-američanů tváří tak, jako by jim na ničem nezáleželo, a přitom třeba přemýšlí o tom, jak někoho nejlépe zabít. (tamtéž, str. 89) Spekulace o tom, co si Indián podle Euro-američana asi myslí, nejsou tak postatné, podstatný je fakt, že Euro-američan není schopen tyto myšlenky z Indiánovy tváře vyčíst. Jedná se tedy o jakýsi obranný mechanismus, který poskytuje Indiánovi nemalou výhodu například jako moment překvapení. Výhodu poskytuje nejen skrývání myšlenek, ale i emocí, kterých tak nemůže být zneužito. „Ani jediný sval v Tekumsehově obličeji neprozrazoval smutek, který mladý bojovník pociťoval při pomyslení na kraj, kde v mladých letech lovil, na kraj, který teď

uchvátí tento muž.“ (tamtéž, str. 218) Indián tedy podle těchto zásad nesmí dát najevo údiv, starost o život přítele, svou vlastní bolest, nesmí viditelně truchlit či dokonce plakat.

To ovšem může působit velice **chladným, lhostejným** či přinejmenším **zdrženlivým dojmem**. Dočteme se například, že když se Euro-američané „...pokoušeli zjistit, kdo u čerta za tím vším vězí a proč jsou ti indiánští dobráci najednou tak paličatí, narazili na mlčící ústa a odmítavé tváře.“ (Steuben, 1986, str. 43) Taky nás může zarazit fakt, že Indiáni dle autora nejen že neodpovídají na nepatřičné otázky, ale ani sami takové nekladou. „Muži viděli, že Tekumseh, kterého tu měli potkat, s nimi není, ale nikdo se na nic nevyptával.“ (Steuben, 1985b, str. 82) „Neptal se, kde zanechali kánoe. Bojovník neklade nikdy zbytečné otázky, a takovému muži jako Tekumseh teprve ne.“ (Steuben, 1987, str. 151)

Ani v tomto případě ovšem autor neopomene ukázat, že Indián není chladný a stoický za všech okolností. Snaží se vyobrazit rovněž Indiána, který umí projevovat spontánní veselí, ovšem pouze v domáckém a pro něj příjemném prostředí. Tato jeho stránka je tudíž Euro-američanům většinou skryta a pokud ji náhodou zahlédnou, velmi je to překvapí. „Rudoši si počínali bezstarostně, rozžehli ohýnek, byli rozjaření, jeden z nich zřejmě vyprávěl něco veselého, protože se tam všude rozléhal hluk a smích jako – nu ano, jako u nich doma, když se večer po práci posadí venku před dům, vykládal Marrow. A říkal to tak udiveně, jako by u Indiánů něco podobného vůbec nepředpokládal.“ (Steuben, 1986, str. 200-202)

5.8. Indián jako součást přírody

Dalším zřetelným obrazem je Indián jako součást přírody, neboli Indián souznící s přírodou. Je prezentován jako obezřetný, pozorný a tichý tvor, který díky své znalosti přírody dokáže splynout se svým okolím a využívat veškerých terénních výhod. Za pozornost rovněž stojí fakt, že ačkoli znalost zvířat dělá z Indiána výborného lovce, má tento lovec ke zvířeti úctu a nikdy by nezabil jen pro zábavu (narozdíl od Euro-američanů).

V lese se tedy Indián cítí sebejistě a spokojeně, promlouvá k přírodě i ke zvířatům a zároveň **má z divočiny respekt**. Ačkoli by se dal dle Steubena považovat za vládce přírody či lesního boha, **chová ke zvířatům obdiv** a úctu a považuje je za své bratry. (Jak již bylo zmíněno, neloví je pro zábavu, ale pouze z nutnosti obživy.) Touží po svobodě a putování, po volném prostoru. „...zmocnila se ho touha po samotě, po dlouhém putování nekonečnými rovinami tohoto kraje, po toulkách přes pahorky pozlacené září zapadajícího slunce, po cestách zeleným lesním šerem při šumění větru v korunách stromů – tato touha, které se nevyhne žádný Indián.“ (Steuben, 1985b, str. 185)

K pohybu v lese je zapotřebí **výborný sluch a zrak** a Indiánům se dle autora dostává obojího vrchovatou měrou. „V pravici svíral nůž, levé ucho tiskl k zemi. Za poslední hodinu mu neunikl ani jediný šelest.“ (Steuben, 1985a, str. 35) „Nedaleko odtud se u Ohia shromažďovaly temné stíny, jen těžko rozeznatelné v tak temné noci, ale jeho ostrý zrak je přece jen spatřil.“ (tamtéž, str. 180) Jsou díky tomu zobrazováni jako mistrní pozorovatelé. „Často vysedávali zamyšleně na kraji lesa a celé hodiny ho [Wagnera] pozorovali při práci, než se mu ukázali.“ (tamtéž, str. 141) „Zatímco tuláci rámusili před farmářovým domem, seděli oba Indiáni za pokáceným kmenem ukryti v křoví a mlčky všechno pozorovali.“ (tamtéž, str. 147)

Co se úkrytu týče, jsou Indiáni prezentováni jako prakticky neviditelní. **Dokáží se maskovat** tak dobře, že téměř splývají se svým okolím. „...bylo tu přes dvě stě rudých bojovníků, ukřývali se za keři a stromy, za vyvýšeninami a v rozevláté trávě...“ (Steuben, 1985b, str. 301) „...přebíhali od krytu ke krytu, někdy se zcela ztráceli v křoví a vzápětí se vynořovali zdánlivě na úplně jiném místě.“ (Steuben, 1987, str. 51) Euro-američané nejsou schopni Indiány zahlédnout, mohou jen vidět, jak se pohybují haluze a jak se kývají stébla trávy, když se Indiáni přibližují. (Steuben, 1985a, str. 194) To pochopitelně dokáže nahnat Euro-američanům strach. „A když se teď všude, za každým křovím, v každém dolíku, za

každou hromádkou hlíny, dokonce i za hranicemi dříví u kotlů na sůl vynořilo pár ozbrojených rudochů, vzdali se všichni.“ (Steuben, 1985b, str. 107)

Zárukou toho, že nebude Indián zpozorován ani zvířetem, ani člověkem, je tedy opatrný, **neslyšný pohyb**, díky kterému je Indián zobrazován jako mistr plížení. „Tekumseh se počal zvolna plížit kupředu. Zkoušel každý sebemenší pohyb, zda ho nebude slyšet.“ (Steuben, 1985a, str. 36) Autor také zmiňuje, že má Indián **výborný orientační smysl** a k pohybu v přírodě využívá **instinkt**. Důležitým aspektem je také schopnost pohybovat se způsobem, který **nezanechá žádné stopy**, kdyby hrozilo pronásledování. Obezřetnost je tedy vždy na místě, před zvířaty a především před Euroameričany. Znalost zvířat k tomu dopomáhá a autor ji rád používá pro ilustraci toho, jak Indián uvažuje. „Hlas mého rozumu mi však přikazuje, abych (...) se měl před tebou na pozoru, jako se máme na pozoru před hady, kteří se tiše připlazí, a stačí, aby nám jen jedenkrát zaryli svůj jedovatý zub do masa, a usmrtí nás.“ (Steuben, 1986, str. 259)

Autor vůbec s oblibou užívá **přírovnání k nějakému zvířeti**, když chce ukázat Indiánovu schopnost, což nasvědčuje tomu, že je Indián stejnou součástí přírody jako ona zvířata. I sami Indiáni nazývají sebe a své rody po různých vznešených zvířatech, jako jsou pumy, medvědi apod. „Vydal se jako ohař po čerstvé stopě a jistě ji už neztratí.“ (Steuben, 1985a, str. 152) „Tekumseh běžel jako horský lev, jehož jméno nosil, pružně, tiše a krvežíznivě lesním šerem za kořisti...“ (tamtéž, str. 153) „Vypadal jako jaguár plížící se ke kořisti. A jako se jaguár neprozradí jelenu, když jelen stojí u potoka a pije, právě tak nepozorovaně se objevil Tekumseh u nejbližšího ze svých nepřátel.“ (tamtéž, str. 154) Indián se také například plíží jako had vysokou trávou, leze jako kočka, pobíhá jako puma, je chytrý jako bobr atp. „Když však musíte ustoupit, dělejte to jako liška, která se krčí v trávě, aby ji nebylo vidět; buďte jako had, který se odplazí po zemi.“ (Steuben, 1986, str. 69) I k vystižení negativních charakteristik přirozeně užívají příkladu zvířat. Přesvědčíme se tak, že: „Jen kojot štěká, než zaútočí, protože má strach. Rys nebo puma před bojem mlčí, protože znají svou sílu.“ (Steuben, 1987, str. 177)

5.9. Indián věřící

Indián je prezentován jako vysoce věřící člověk. **Věří v boha přírody**, ke kterému se modlí, kterého prosí a kterému za všechno děkuje, ať už je to změna počasí či vítězství v boji. Věří, že mu vděčí za všechno, čeho se jim dostává. „...zdvihali ruce k nebi, děkovali slunci a Velkému lovcovi, Nanabozhovi, Manitouovi, který přemohl a vyhnal demony mrazu...“ (Steuben, 1986, str. 38) Autor také uvádí, že Indiáni **věří v duchy a demony**. „...naslouchali, jak jejich bohové běsní; krvaví démoni a podzemní duchové se probouzeli a snažili se ovládnout lidské duše...“ (tamtéž, str. 19) Aby se jim mohli bránit, je nutné přinášet oběti zvířat. Protože jsou však Indiáni tolik **pověřiví**, můžou být snadno zmanipulováni nějakým podvodníkem. „...prorok provozoval své čáry a kouzla (...) jeho produkce děsily i vzrušovaly nevědomé, nevinné, lehkověrné zástupy. Užíval břichomluvy a zastrásoval i zkušené náčelníky tajemnými chraptivými hlasy, vytruboval na trubku v dutých stromech...“ (tamtéž, str. 58-59)

S náboženstvím souvisí i **obřady**. Provádějí se před válkou či lovem, ale také na uvítanou nebo když je nutné se o něčem poradit. „Následující dny byly pořádány uvítací slavnosti, při nichž Indiáni přísně dodržovali dávné obřady. Dny byly vyplněny zápasy, tanci, zpěvy a míčovými hrami; zlatý hřeb a současně závěr ceremonií tvořil tanec Psů.“ (Steuben, 1985a, str. 75-76) Dovídáme se, že bojovníci například zpívají slavnostní obřadní písně o velkém lovu na bizona a vzývají v nich Velkého ducha, aby jim poslal do cesty stáda, aby jim daroval potravu a kůže na zimu. (tamtéž, str. 77) Pronášejí se obvyklé slavnostní pozdravy, vykouří se dýmka míru, pojí se psí pečínka, masový vývar a hrst kyselých bobulí. (Steuben, 1987, str. 153) Dostane se nám i příkladu toho, jak to vypadá před válkou. „V indiánských vesnicích zvučely kouzelnické bubínky, rachotila chřestidla medicinmanů, za večerů se ozývaly nad temnými vlnami řek tlumené zpěvy, všude tančily ženy velký skalpový tanec a bojovníci si brousili nože a tomahavky. I v nejmenších vesnicích zasedaly rady starců a náčelníci pronášeli bojovné proslovy. Od vesnice k vesnici táhli věštcí a hlásali válku.“ (Steuben, 1985a, str. 163) Nemá to nic společného s agresivní a ohavnou šablonou americké popkultury, podle které Indiáni opilí křičí a tančí okolo ohňů. (Stedman, 1982, str. 139)

Jak je patrné, všechny obřady mají svůj **přesný řád**. Ty pohřební nejsou výjimkou. Indiáni jen výjimečně pohřbívají do země nebo v pohřebních síních, většinou umisťují mrtvé na máry v korunách stromů, kde na ně nemůže zvěř, nebo je pálí na hranici, přičemž

se zpívají písně za mrtvé. „Bílý orel odpočíval v ‚háji mrtvých‘ na márách, oblečen do svého válečného kroje a zabalen do kožešiny čerstvě zabitého medvěda, vlci vyli kolem plošiny postavené vysoko nad zemí a na ní na lehátku vystlaném šalvějovým listím odpočíval mrtvý.“ (Steuben, 1985b, str. 224) „A každý z nich uchopil borovou větev a přidržel ji nad ohýnkem, počkal, až se větev vzňala plamenem, pak se zpěvem a zaklínáním přistoupil k hranici; ze všech stran přikládali hořící větve k okraji hranice a ta potom v mžiku s praskotem vzplála.“ (Steuben, 1986, str. 165)

Víra je pro Indiány natolik důležitá, že i přes pokusy Euro-američanů o její vymýcení se **snaží o její zachování**, případně o opětovný návrat k tradicím. Autor nám podává příklady, kdy se Indiáni chtějí vzdát euro-amerických oděvů, pokrmů a sňatků s Euro-američany a uvádějí k tomu své důvody. „V takových manželstvích ženy obvykle zlenivěly a onemocněly, děti z těchto manželství nebyly schopné žít v lese a v prérii, kazila se tím indiánská krev.“ (tamtéž, str. 25) „Zkrátka žádal, aby se obnovil bývalý způsob života, plný přísnosti, tvrdosti a úcty. (...) Nanabozho se znovu rozpomene na své děti, jestliže se jeho potomci vrátí k takovému životu, jaký jim určil.“ (tamtéž, str. 26)

6. Závěr

Z obsahové analýzy vyplynulo devět obrazů Indiána – Indián jako vzor ušlechtilosti, Indián podceňovaný Euro-američany, Indián jako bojovník, Indián jako přítel, Indián spravedlivě se mstící, Indián jako oběť kolonistů, Indián jako mistr sebeovládání, Indián jako součást přírody a Indián věřící. Každý obraz se skládá z několika menších podobrazů, které ho blíže specifikují. Jsou doloženy četnými ukázkami, které také pomáhají k pochopení a ilustrování autorova stylu vyjadřování a způsobu myšlení.

Nejčastěji zmiňovaným obrazem je Indián jako vzor ušlechtilosti. Tento obraz je výsledkem vymezování vůči Euro-američanům, ze kterého Indiáni vycházejí jako ti morálně vyspělejší a civilizovanější. Nejedná se tedy o divocha, jehož obraz nám zprostředkovává americká popkultura. (viz Stedman, 1982) Indián je zde prezentován jako mírumilovný (jako někdo, kdo nevyhledává boj, mučení či skalpování). Rovněž jako člověk skromný, úctyhodný, bystrý, hrdý a vznešený, čestný (který dodržuje smlouvy a dané slovo), důvěřivý (který nepočítá se zákeřností ani od nepřítele) a odvážný (který se nebojí zemřít). V neposlední řadě je to vynikající řečník, k čemuž je spolu s úctou ke starším vychováván už od mládí. Typické je i udělování nových jmen jakožto ocenění dobrého výkonu. Jako ušlechtilý je prezentován také vzhled Indiánů. Steuben předkládá obraz Indiána silného, urostlého, krásného a inteligentního, nabízí i barvitě líčení oděvu, ozdob, maleb na těle a úprav vlasů.

Obraz podceňovaného Indiána je specifický tím, že jej autor podává skrze tvrzení a smýšlení Euro-američanů a v důsledku tento obraz nereprodukuje, nýbrž vyvrací. Indiáni v očích Euro-američanů nejsou lidé a jejich zabití je dobrý skutek. Jsou to ďáblové, kteří jen škodí a o kterých Euro-američané s oblibou šíří nejstrašidelnější historky plné zabíjení, loupení a mučení. Indiáni jsou titulováni různými hanlivými přídomky jako například zbabělé, nečisté a zrádné plemeno, lenoši a žebráci, opilci, hlupáci, sluhové a pohaní. Jedná se o nezbytný kontrast k ušlechtilému Indiánovi. Tento obraz zřetelně koresponduje s tím, jak je Indián zobrazován v americké popkultuře, ovšem Steuben zde Indiány brání a snaží se ukázat, že tato tvrzení jsou notně zkreslená. Že Indiáni rozhodně nejsou takoví, za jaké je Euro-američané považují.

Obraz Indiána jako bojovníka tvoří ve Steubenově díle tři složky – za prvé je to schopnost zacházet se zbraněmi, za druhé tělesná zdatnost Indiánů jako bojovníků a za třetí

je to pak jejich schopnost strategie a taktiky, kterou v boji uplatňují (příčemž dominují léčky a triky, schopnost dorozumívat se zvířecími skřeky a kouřovými signály a další vzájemná spolupráce). Tento obraz by se dal chápat jako obraz nepřítele, který je nám předkládán americkou popkulturou, protože Indián je obávaným protivníkem. Dle Steubena to však neznamená, že by Indián toužil po boji a krveprolití, a pokud ano, je k tomu donucen či vyprovokován Euro-američany. Opět je jasně patrné, že autor silně sympatizuje s Indiány.

Protikladem k obrazu bojovníka je Indián jako přítel. Je to především Indián, který pomáhá a chrání, je štědrý a láskyplný. Přátelsky se projevují nejen vztahy rodinné (dle autora by mohly sloužit za vzor Euro-američanům), ale i vztahy v rámci kmene či různých kmenů, které jsou prodchnuty solidaritou. Autor často popisuje dlouholetá přátelství na život a na smrt, dokonce i přátelství s Euro-američany, ačkoli to je spíše čestnou výjimkou. V americké popkultuře tento obraz najdeme jen výjimečně, objevují se tam sice občas Indiáni, kteří se stanou věrnými spojenci Euro-američanů a společníky na cestách, ovšem Indián je chápán spíše jako sluha, nikoli jako rovnocenný partner.

Obraz mstícího se Indiána je charakteristický tím, že ačkoli se jedná o jedno z mála vykreslení negativních činů Indiánů, autor ho zmírňuje a ospravedlňuje skutečností, že ke všem špatnostem byli Indiáni donuceni a vyprovokováni předchozími újmami. Autor zde tedy vykresluje Indiána zčásti jako nemilosrdného, bezcitného či krvežíznivého, což do jisté míry koresponduje s obecnou představou americké popkultury, ovšem v důsledku je předkládaná pomsta, ať už jakkoli surová, chápána spíše jako známka touhy po spravedlnosti než jako znak divošství.

Protipólem k mstícími se Indiánovi je Indián jako oběť. Tou se Indiáni stávají tehdy, když jim Euro-američané kradou půdu (v tom smyslu, že je donutí prodat ji za směšné částky a uzavírat smlouvy, které nemají v úmyslu dodržet), vybíjejí zvěř, plývají kožešinami, okrádají Indiány za pomoci alkoholu, na jehož účinky nejsou Indiáni zvyklí, což se následně pro Euro-američany stává i zdrojem posměchu. Jsou rovněž obětmi nemocí, které s sebou přivlekli Euro-američané a vůči kterým nemají Indiáni žádnou imunitu a nemohou se tedy účinně bránit. Indiáni jsou také bezdůvodně zabíjeni (jen pro pobavení) a když se Euro-američané neuchýlí rovnou k vraždění, snaží se s Indiány alespoň manipulovat a využívat je jako spojence. V neposlední řadě se Indián objevuje jako oběť snah o „zcivilizování“ a zavádění euro-amerických zvyků. Autor se však snaží ukázat, že ačkoli se Indiáni bezpochyby stali oběťmi kolonistů, nebyli oběťmi bezmocnými, jak je to

prezentováno v americké popkultuře. Naopak se vytrvale stavěli na odpor a mnohokrát se ukázalo, že není vůbec lehké je porazit.

Zajímavým obrazem je Indián jako mistr sebeovládání. Tento obraz se v americké popkultuře příliš neobjevuje, s výjimkou obrazu chladného a mlčícího Indiána, ovšem ten je zobrazován jako mlčící v důsledku jazykové bariéry, ne schopnosti mlčení jako takové. Steuben se naopak soustředí na schopnost dobrovolného sebeovládání, které se projevuje zejména jako trpělivost, ovládání emocí, chladné a klidné jednání, rozvaha a zdrženlivost, nečitelný výraz obličeje a schopnost zamlčování. Indián však není chladný a stoický za všech okolností, jak je to prezentováno v americké popkultuře, ale zejména v prostředí, které mu není příjemné. Spontánní projevy veselí Indiánů jsou tudíž Euro-američanům většinou skryty.

Dalším zřetelným obrazem je Indián jako součást přírody, neboli Indián souznící s přírodou, který pro svou kladnou konotaci rovněž není v americké popkultuře příliš zmiňován. Souznění s přírodou se u Steubena projevuje zejména respektem z divočiny. Indián chová ke zvířatům obdiv a úctu a považuje je za své bratry, neloví tudíž pro zábavu, ale pouze z nutnosti obživy (narozdíl od Euro-američanů). K pohybu v lese je obdařen výborným sluchem a zrakem a jelikož se jedná o obezřetného, pozorného a tichého tvora, dokáže se mistrně maskovat a splynout se svým okolím, kdykoli je to potřeba. Má rovněž vynikající orientační smysl, hojně využívá instinkt a schopně zametá stopy. Autor často užívá k charakteristice Indiána přirovnání k nějakému zvířeti a dle jeho názoru i sami Indiáni nazývají sebe a své rody po různých vznešených zvířatech, jako jsou pumy a medvědi.

Indián je rovněž prezentován jako vysoce věřící člověk. Věří v boha přírody (nazývaného různě od Velkého lovce, Velkého ducha, přes Nanabozha po Manitoua), ke kterému se modlí, kterého prosí a kterému za všechno děkuje, ať už je to změna počasí či vítězství v boji. Věří také v duchy a demony. Protože jsou však Indiáni tolik pověřiví, můžou být snadno zmanipulováni nějakým podvodníkem, což autor demonstrovuje na falešném prorokovi. Potrpí si na přesné dodržování obřadů před válkou, lovem či při pohřbu, ale také na uvítanou nebo když je nutné se o něčem poradit. Ovšem toto vyobrazení se diametrálně liší od agresivní šablony americké popkultury, podle které Indiáni opilí křičí a tančí okolo ohňů. Víra je dle Steubena pro Indiány natolik důležitá, že i přes pokusy Euro-američanů o její vymýcení se snaží o její zachování, případně o opětovný návrat k tradicím.

Ze všech těchto obrazů je patrné, že se autor snaží vyobrazit Indiány veskrze pozitivně. Ponejvíc to demonstruje na samotném Tekumsehovi, který je prezentován jako hrdina a vzor, ale vesměs to dále rozšiřuje na všechny Indiány. Najdou se samozřejmě i výjimky, ale ty lze považovat za ony případy, které potvrzují pravidlo. Indián je tedy zobrazován kladně, zatímco Euro-američan záporně (opět narazíme jen výjimečně na několik málo příkladů „dobrých a hodných“ Euro-američanů). To se samozřejmě neslučuje s představou americké popkultury, kde je to zcela naopak.

Ať už v případě americké popkultury nebo v případě Steubanova díla, jedná se o silně stereotypizovaný konstrukt, ne o vyobrazení skutečných lidí. Brání tomu jednostranné a černobílé pohlížení na problematiku. Žádný národ totiž nemůže být zcela pozitivní nebo zcela negativní, vždyť ani žádný člověk není jen hodný nebo jen zlý. Bylo by užitečné nahlédnout stanovisko druhé strany a přijmout fakt, že každá lidská bytost má své kladné i záporné charakteristiky. V souvislosti s extrémně pozitivně zabarveným pohlížením evropské literatury (a zvláště té německé) na Indiány se to však dalo očekávat.

Steuben tedy sice nastudoval historické prameny, ovšem neměl s Indiány žádnou osobní zkušenost a vytvořil si tudíž představy odpovídající evropským měřítkům. Všechno odlišné a jiné transformoval do podoby důvěrně známé, projektoval tedy do Indiánů vlastnosti chápané v evropské kultuře jako pozitivní a vytvořil tak vlastně obraz ideálního Evropana. (srov. Said, 2008) Výsledný obraz tedy nevypovídá tolik o světě Indiánů jako spíše o našem.

Seznam pramenů a literatury

Prameny:

STEUBEN, Fritz (1985a). Tekumseh: Vyprávění o boji rudého muže, sepsané podle starých pramenů, 1. díl. Vyd. 2. Praha: Albatros.

STEUBEN, Fritz (1985b). Tekumseh: Vyprávění o boji rudého muže, sepsané podle starých pramenů, 2. díl. Vyd. 2. Praha: Albatros.

STEUBEN, Fritz (1986). Tekumseh: Vyprávění o boji rudého muže, sepsané podle starých pramenů, 3. díl. Vyd. 2. Praha: Albatros.

STEUBEN, Fritz (1987). Tekumseh: Vyprávění o boji rudého muže, sepsané podle starých pramenů, 4. díl. Vyd. 2. Praha: Albatros.

Seznam literatury:

AXTELL, James, STURTEVANT, William C. (1980). The Unkindest Cut, or Who Invented Scalping? The William and Mary Quarterly, roč. 37, č. 3. str. 451-472.

BRYMAN, Alan (2008). Social Research Methods. Vyd. 3. New York: Oxford University Press.

EZZEDINE, Petra: Etika ve společenskovedním výzkumu [online]. FHS UK: Praha, [2009] [cit. 2011-03-02]. Dostupné z WWW: <<http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614>>.

HEŘMANSKÝ, Martin: Kvalitativní analýza dat [online]. FHS UK: Praha, [2009] [cit. 2011-03-02]. Dostupné z WWW: <<http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614>> .

KREKOVIČOVÁ, Eva (2001). Medzi autoobrazom a heteroobrazom. In Toncrová, Marta, Uhlíková, Lucie: Etnické stereotypy z pohledu různých vědních oborů. Vyd. 1. Brno: Etnologický ústav AV ČR.

KREKOVIČOVÁ, Eva (2005). Mentálne obrazy, stereotypy a mýty vo folklóre a v politike. Bratislava: Vyd. 1. Ústav etnológie SAV.

MIHESUAH, Devon A. (2004) American Indians: stereotypes & realities. Vyd. 4. Atlanta: Clarity Press.

NOVOTNÁ, Hedvika: Kvalitativní strategie výzkumu [online]. FHS UK: Praha, [2009a] [cit. 2011-03-02]. Dostupné z WWW: <<http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614>>.

NOVOTNÁ, Hedvika: Nevěřivé techniky [online]. FHS UK: Praha, [2009b] [cit. 2011-03-02]. Dostupné z WWW: <<http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614>> .

NOVOTNÁ, Hedvika: Kvalitativní vs. kvantitativní výzkumná strategie [online]. FHS UK: Praha, [2009c] [cit. 2011-03-02]. Dostupné z WWW: <<http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614>> .

MILES, Matthew B., HUBERMAN, A. Michael (1994). Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook. Vyd. 2. Thousand Oaks: SAGE.

PECL, Václav. Fenomén oživené historie (na příkladu českých a moravských euroindiánů a jejich shromáždění na akcích pow wow) [online]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta: Brno, [2009] [cit. 2011-05-12]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/109759/ff_m/>.

PROVAZNÍK, Jaroslav. Světová literatura pro děti a mládež ve 20. století: Interní pomůcka pro studenty katedry výchovné dramatiky DAMU Praha a katedry české literatury Pedagogické fakulty UK Praha [online]. Praha, [2006] [cit. 2011-12-15]. Dostupné z: <<http://pedf.borec.cz/Litpds20.pdf>>.

RATAJ, Tomáš (2002). České země ve stínu půlměsíce: Obraz Turka v raně novověké literatuře z českých zemí. Vyd. 1. Praha: Scriptorium.

ROUSSEAU, Jean Jacques (1978). Rozpravy. Vyd. 1. Praha: Svoboda.

SAID, Edward W. (2008) Orientalismus: Západní koncepce Orientu. Vyd. 1. Praha – Litomyšl: Paseka.

SALZMAN, Zdeněk (1972). Příspěvek k vytvoření českých podob indiánských jmen. Naše řeč, roč. 55, č. 5.

SALZMAN, Zdeněk (1991). O psaní slova indián. Naše řeč, roč. 74, č. 2.

SAYRE, Gordon M. (2005). The Indian chief as tragic hero. University of North Carolina Press.

STEDMAN, Raymond William (1982). Shadows of the Indian: Stereotypes in American Culture. Vyd. 1. Norman: University of Oklahoma Press.

STRICKLAND, Rennard (1982). White memory, red images, and contemporary Indian policy. In Stedman, Raymond William. Shadows of the Indian: Stereotypes in American Culture. Vyd. 1. Norman: University of Oklahoma Press.

TAYLOR, C. F. (1988). The Indian hobbyist movement in Europe. In W. E. Washburn, ed. Handbook of North American Indians. History of Indian - White Relations. Washington: Smithsonian Institution. str. 562-569.